Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 171. ДЖЕРЗІ СИТИ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 13-го СЕРПНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, AUGUST 13, 1953. No. 171. VOL. LXI.

ПРЕЗИДЕНТ ДОРУЧИВ ЗАГАЛЬНУ ОЩАДНІСТЬ В УРЯДОВИХ ВИДАТКАХ

Денвер, Колорадо.—Президент Айзенгавер, що перебуває тут на відпочинку, видав учора доручення всім департаментам і агенціям федерального уряду, щоб вони обмежили до мінімуму свої біжучі видатки. Метою того доручення є вдержати національну заборгованість в апробованих Конгресом межах 275,000,000,0000 долярів і тим самим оминути необхідність скликання надзвичайної сесії Конгресу для поширення тих меж. Ще перед закриттям першої сесії 83-го Конгресу з початком цього місяця президент Айзенгавер домагався відповідної акції Конгресу й поставив цю справу на список наглих, але тому, що в цій справі заносилось на довшу боротьбу в Конгресі, президент погодився, щоб її з нарад було зняте. Рівночасно із закликом до ощадности в біжучих видатках, президент поінформував голови департаментів і агенцій федерального уряду, щоб вони поробили „основні скорочення" в своїх бюджетових плянуваннях на черговий рік. Президент в своїм заклику нічого не згадує, що він зв'язаний з бажанням оминути необхідність скликання надзвичайної сесії Конгресу, але цю тенденцію виявив секретар скарбниці Джордж М. Гомфрі. Згідно з інформаціями з Вашингтону, публічна заборгованість федерального уряду виносить тепер 272,000,000,000 долярів, отже „тільки на 3 більйони менше від дозволеної законом. Ця заборгованість мусіла б, в рямках теперішних видатків, збільшитись до щонайменше 277,000,000,000 долярів до кінця грудня, отже уряд мусить вжити всіх можливих заходів, щоб заощадити 2 більйони долярів, якщо хоче оминути скликання надзвичайної сесії Конгресу. Перед закриттям Конгресу президент домагався поширення межі національної заборгованости до 290,000,000,000 долярів. Заклик президента до зменшення видатків в плянованому бюджеті на черговий рік іде по лінії його передвиборчих обіцянок та загальної тенденції в Конгресі й в публічній опінії відносно зменшення „розтратности" уряду та дальших полегш в податках.

Сенатська підкомісія про зріст продукції амуніції

Вашингтон. — Сенатська Військова Підкомісія, яка досліджувала справу недостачі амуніції в Кореї, заявляє, що тепер ЗДА мають в цій країні досить амуніції на всякий випадок. Натомість бракує амуніції союзникам в Европі, коли б прийшло до загальної війни. Голова цієї підкомісії, республіканська сенаторка з стейту Мейн, Марґарет Чейз Смит, заявила, що впродовж року „ми осягнули таку ґотовість у цій ділянці, якої не мали раніше". Але одночасно вона додала, що замовлена ЗДА зброя в Европі продукується в такому темпі, що його треба б назвати „дискусійним". Проте, ЗДА і їх европейські союзники є тепер в далеко безпечнішій ситуації, ніж це було на початку праць Сенатської Підкомісії. Збільшення продукції амуніції в ЗДА і поліпшення способу продукції, дають можливість твердити, що в цій ділянці все в порядку, заявила сенаторка Марґарет Чейз Смит.

У жовтні продовжуватиметься покликування юнаків до війська

Вашинґтон. — Команда армії сповістила, що й в жовтні цього року продовжуватиметься покликування юнаків до війська, у такій самій кількості, як це відбувалося останні місяці. На жовтень буде покликано 23,000 осіб, себто стільки само, як в серпні й вересні. Урядовці департаменту оборони заявляють, що покликування в теперішних розмірах буде продовжуватись аж до часу, доки положення в Кореї не виявить повного заспокоєння. Можливе зменшування теперішньої кількости покликуваних буде відбуватись поступово і досягне нормального числа лише в липні наступного року.

Власник домів покараний за надто великі чинші

Бруклин, Н. Й. — Власник мешканевих будинків Бернард Лемстейн покараний суддею Повітового суду Луї Ґолдстейном грошовою карою $15,000 та трирічною карою в'язниці за те, що від 84 теперішних і бувших льокаторів взяв незаконно чиншу в сумі $30,000. Кару в'язниці дістав з завішенням на три роки, а грошову кару суд сам виплачував пошкодованим в суді. Співобвинувачений Чарлз Росселі з Бруклину дістав рік в'язниці з завішенням та $5,000 грошової кари. Обидва вони незаконно побирали високі оплати від мешкань, вимагаючи окремих оплат за додаткові поліпшення в домах. В суді панувала весела атмосфера, коли суддя почав виплачувати пошкодованим гроші. Між пошкодованими були незаможні люди, між ними багато бувших військовиків. Присутні оплескували рішення судді, сумували тільки обидва обманці.

В АМЕРИЦІ

● В стейті Ню Йорк літаки оббризкали 140,000 акрів стейтового лісу, щоб охоронити дерева від шкідливих комах.

● Дипломатичний протокол у державному департаменті мав клопіт, як звертатися до першої жінки-амбасадора ЗДА в Швайцарії. Вирішили писати до неї „Медем Френсіс Е. Вілліс".

● Мехіканський міністер оборони заявив, що він охоче бажав би співпрацювати з кубанською владою в контролі над Мехіканською Затокою. Така контроля зможе перешкодити контрабанді зброєю, яка напливає до Куби і якою користаються повстанці проти теперішнього уряду.

● Головнокомандувач збройних сил ОН в Кореї, ген. Кларк, прибув з Вашингтону до Сан Франсіско, звідки відлетить до Токіо з своєю дружиною.

● 18-річна дівчина Джоан Ґаррісон заложилася, що їй вдасться дістатися на військовий корабель. Вона виграла заклад, але тепер її судять за те, що незаконно носила моряцький однострій.

● У Сантіяґо невистачає хліба для більше, як півмільйона осіб. Недостача хліба спричинена страйком 250 пекарень, у яких працють 1.500 робітників.

● Президент Сальвадору, — Оскар Озоріо, за згодою Національних Зборів, від'їжджає до Коста Ріко. В оточенні президента знаходиться міністер закордонних справ Сальвадору.

● Правнук американського вояка Генрі Брейді дістав американське горожанство. Його Прадід служив в армії ЗДА ще під час еспанської війни. Родина не знала, що вона досі не має горожанських прав.

● Кардинал Степінач поважно хворий, але — при відповідному лікуванні — може жити ще дуже довго — заявили американські лікарі, д-р Лоренс і д-р Ружіч, прилетівши із Загребу до Риму після того, як спільно з трьома югославськими лікарями оглянули хворого кардинала.

РУТЕР ВЕРНУВСЯ З ЕВРОПИ

Волтер Рутер, голова Конґресу Індустріяльних Організацій, зі своєю дружиною і дочкою перед виходом з корабля „Америка" в нюйоркському порті, на якому він вернувся з Европи. Рутер був в Стокгольмі в Швеції, де він брав участь в міжнародній конференції Вільних Професійних Спілок.

Рутер не вірить у розпад К.І.О.

Ню Йорк, Н. Й. — Президент Конґресу Індустріяльних Організацій Волтер П. Рутер після повороту з Европи спростував поголоски про те, ніби КІО розпадається. Такі поголоски кружляли вже в 1937 і 1946 роках. „Я певний, заявив Рутер, що ці зловіщі голоси — фальшиві". Чутки про розпад КІО виникли тому, що під час побуту Рутера в Европі деякі відділи КІО вирішили приступити до АФЛ, залишаючи дотеперішню свою головну робітничу організацію. Це зробили відділи КІО в Ню Йорку і Ню Джерзі, які об'єднують робітників броварного промислу, та 5,000 пакувальників із п'ятьох південних стейтів. Спілка Сталеварів в тому часі також переговорювала з президентом вуглекопів Джаном Л. Луї, який очолює самостійну робітничу організацію, що не належить ані до АФЛ ані КІО. Рутер заявив, що він прихильно ставиться до думки про об'єднання всіх робітничих організацій в ЗДА, але ця справа не буде швидко вирішена, бо з об'єднанням таких великих організацій, як АФЛ і КІО сполучений цілий ряд важливих проблем правного і господарського характеру.

А.Ф.Л. припинила права Спілки Вантажників

Шикаго, Ілл. — Виконна Рада Американської Федерації Праці вирішила припинити членські права Міжнародної Спілки Вантажників Робітників у Ню Йорку до того часу, поки вона не очистить своїх рядів від злочинних елементів. Це вирішення піде на затвердження конвенції АФЛ, яка відбудеться 21 вересня в Ст. Луїс. В лютому АФЛ поручила була Міжнародній Спілці Вантажників у Ню Йорку усунути з членства всі злочинні елементи, які опанували цю спілку. Досі цього не зроблено і спілці, де головує Джозеф П. Райен, грозить виключення із АФЛ. Голова АФЛ Джордж Міні заявив, що не виключено цієї спілки з членства в АФЛ тільки тому, що за дотеперішнім звичаєм виключення завжди попереджує припинення членських прав. Міні додав, що Міжнародна Спілка Вантажників все ще має нагоду зробити порядок між своїми членами і не допустити до повного позбавлення її членських прав у АФЛ. Припускають, що чесні члени цієї спілки зможуть усунути свій теперішній провід, в якому сидять люди, карані за всякі злочини.

СССР вимагає від ЗДА відшкодування за збитий літак

Вашинґтон. — Минулого вівтірка передано амбасадорові ЗДА в Москві Чарлзові Боленові ноту, у якій СССР домагається відшкодування за совєтський літак, що його зістрелили американські літуни. У ноті пригадуються твердження попереднього протесту СССР про те, що загинулий 27 липня совєтський пасажирський літак пролітав над китайською територією. На зістреленому літаку знаходилося, згідно з совєтським твердженням, п'ятнадцять пасажирів і шість осіб залоги, всі ці особи загинули. Амбасадор Болен, приймаючи цю останню совєтську ноту, підкреслив, що відповідь ЗДА на попереднє звернення наводить дійсні факти, які супроводили збиття літака. У згаданій відповіді ЗДА здіймали з себе відповідальність за випадок, — закидаючи провину совєтській владі, яка допустила, щоб пасажирський літак літав над Північною Кореєю, себто в зоні боїв, ще перед підписанням перемир'я. Натомість первісна совєтська нота в цій справі твердить, що випадок відбувся над китайським обширом, що чотири американські літаки порушили недоторкальність китайських кордонів в околиці міста Гватісн і напали на пасажирський літак. Випадок, згідно з совєтським твердженням, відбувся приблизно за 77 миль від корейського кордону. Нота вимагала суворого покарання винних і застерігала, що СССР домагатиметься відшкодування за втрати. У зв'язку з цим теперішня нота вимагає відшкодування в сумі 1,861,450 долярів, до цього враховано вартість літака та відшкодування за життя загинулих пасажирів і залоги. Натомість нота ЗДА твердить, що літак був збитий лише одним американським, а не чотирма літаками, і то в кордонах Північної Кореї, приблизно за вісім миль на південь від ріки Ялу, яка становить північний кордон Кореї.

Перший корабель з зерном відплив до Кореї

Овкленд, Каліфорнія. — При здвизі народу і звуках оркестри, відплив звідси перший корабель, везучи поживу для зголоднілої і зруйнованої Південної Кореї. „Ню Рошель Вікторі", як зветься цей корабель, везе вантаж — 8,000 тонн рижу, що висилається в рамах надзвичайного приділу для Північної Кореї в 200,000,000 долярів. Відпливаючий корабель попращало тепле звернення теперішнього провідника республіканської більшости, сен. Новленда, який заявив, що харчі для Кореї становлять вияв виконування вільним світом заклику президента про потребу вчинків, а не слів, і одночасно являється викликом на адресу Москви, що оперує словами. Генеральний консул Кореї в Сан Франсіско Янґ Ган Чу назвав цю допомогу „великим виявом людяности" і закликав при цій нагоді до змагання за повне об'єднання Кореї.

НОВІ ЗГАДКИ ПРО УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ В КОНҐРЕСОВОМУ ПРОТОКОЛІ

Вашинґтон. — В Конґресовому Протоколі за останні два тижні перед закриттям Конґресу подибується знову цілу низку згадок про Україну та українські справи. В протоколі з 27-го липня кілька разів згадано Україну, українську боротьбу за волю та українські терпіння під окупаційним комуно-російським режимом з нагоди дебат і свідчень над резолюцією в справі створення окремої конґресової комісії, що прослідила б обставини включення в Совєтський Союз Балтійських країн. Згадку про українців подибуємо теж в Конґресовому Протоколі з 28-го липня з нагоди дебат над новим переселенчим законом у Палаті Репрезентантів. До Протоколу з 31-го липня втягнено, на пропозицію конґресмена Лоренса Смита та з його відповідними заввагами, інтересну статтю проф. Лева Добрянського, голови УКК, надруковану в журналі „Гюмен Івентс" з 22-го липня п. з. „Совєтська ценрофуґа", в якій обговорюється проблему українців та інших поневолених народів в Совєтському Союзі і їх значення для вільного світу. В тому самому Протоколі вписаний також лист проф. Добрянського до Редакції вашинґтонської газети „Ди Стар", в якому він полемізує з надрукованими в тій газеті матеріялами на совєтські теми, звертаючи увагу Редакції на важливість українського визвольного руху й американської визвольної політики. До Конґресового Протоколу з 3-го серпня конґресмен М. Фейґан з Огайо зголосив з довшими своїми власними заввагами, переслану йому довгу заяву проф. Л. Добрянського на тему положення в Совєтському Союзі після смерти Сталіна та про ролю української визвольної боротьби в совєтській міжнародній політиці. В Протоколі з 4-го серпня втягнена, на пропозицію конґресмена Джана Кеннеді з Массачусетс та з відповідними його заввагами, промова проф. Добрянського на конференції в головній квартирі Другої Армії у Форт Мід на тему „Західньої психологічної стратеґії відносно Совєтського Союзу". Конґресмен Кеннеді вніс цю промову до Протоколу на рекомендацію відділів УКК в Бостоні, Пітсфілді, Ню Ведфорді та інших міст Массачусетс.

Совєтська делеґація приїхала на сесію Об'єднаних Націй

Об'єднані Нації, Н. Й. — На найближчу сесію Об'єднаних Націй, скликану на 17-го ц. м. у зв'язку з перемир'ям у Кореї, приїхала вже більшість делеґатів. Кораблем Квін Мері прибули совєтські делеґати Андрей Вишинський та А. Барановський і К. Кісельов. Вишинський відмовився сказати щонебудь журналістам, а на конкретний запит, чи Совєти настоюватимуть на допущення червоного Китаю до Об'єднаних Націй, відповів: „Не знаю". Приїхали також делеґати Англії — державний секретар закордонних справ Селвин Ллойд — і від Франції — заступник міністра закордонних справ, многократний колишній міністер Шуман. Цей останній заявив, що він не думає настоювати, щоб справу Індо-Китаю було включено в денний порядок сесії ОН. Взагалі ця сесія триватиме мабуть всього тільки один тиждень. Вона займеться передусім устійненням місця і складу політичної конференції, що її передбачає договір про перемир'я в Кореї. Англійський делеґат висловив думку, що сесія не входитиме в історію корейської війни і не торкатиметься справи допущення червоного Китаю до ОН. Генеральний секретар Об'єднаних Націй, Даґ Гамаршілд, нараджуватиметься із прибулими делеґатами ще перед офіційним відкриттям сесії, щоб устійнити порядок денний. Із Денверу, де перебуває на відпочинку президент Айзенгавер, прибув на сесію ОН голова американської делеґації, Кебот Ладж мол., що їздив разом із державним секретарем Дж. Ф. Доллесом до Кореї, як свідок переговорів з президентом Сингманом Рі. Він конферуватиме з делеґатами Західньої Европи для узгіднення спільного становища. Вони вже однозгідні у тому, що на наради Об'єднаних Націй не можна запрошувати нікого з ворогів, проти яких виступили були Об'єднані Нації. Раніше кількократно Вишинський пропонував був запросити Північну Корею й червоний Китай, але завжди без успіху. У політичній конференції візьмуть, мабуть, участь такі держави: ЗДА, Англія, Франція, СССР, Південна Корея, Індія, Австралія і Колюмбія. Після устійнення складу делеґації ОН на політичну конференцію, асамблея запросить на цю конференцію Північну Корею і червоний Китай.

Черевики з ґумовими золями ущасливлюють совєтських громадян

Москва. — „Щасливе і радісне" життя в Совєтах має бути поглиблене в цьому році більшою кількістю черевиків, аніж їх було в році 1950. Їх число збільшиться на 36 мільйонів пар. З того числа 34 мільйони пар матимуть ґумові золі, а 7 мільйонів — це жіночі вирізувані черевики. Вперше теж мають появитися в Совєтах кольорові черевики: темно - блакитні, червоні, бронзові і білі. Шевський совєтський промисел має випустити втроє більше черевиків, прикрашених футром, ніж в минулому році, і на 7 мільйонів пар більше черевиків із шкіряними нашивками, як було їх перед другою світовою війною. Такий звіт оголосила „Правда", вперше в останніх роках. Його підписав В. Костенко, член колеґії міністерства легкої і харчової промисловисти. Правда, не сказано при цьому, скільки черевиків дістанеться до крамниць для продажу цивільному населенню. Минулої осени Маленков, який тоді ще не був прем'єром, заповів на 19-му партійному з'їзді, що в 1952-му році шевська промисловість у Совєтах випродукує 250 мільйонів шкіряних черевиків і 125 мільйонів пар черевиків із ґумовими золями.

Нова хвиля страйків у Франції

Париж. — Безтерміновий страйк проголошений знову на залізницях, у публічних установах і в копальнях вугілля Франції, як протест проти перших проголошених урядом фінансових реформ. Уряд видав багато розпоряджень до залізничників та службовиків державних і самоуправних установ і робить гарячкові зусилля, щоб теперішній страйк цілком не спаралізував країни. Наслідком цих розпоряджень частина залізничників повернулась до праці і рушили з місця деякі поїзди. З другого ж боку, погрози уряду викликали в деяких кругах робітництва ще більше оґірчення. Щораз яскравіше видно комуністичну руку в цих страйках. Вони стають керівниками і духовими інспіраторами всього руху. Католицька професійна спілка проголосила, що спір за урядові реформи — це політична справа, що має бути вирішена в парляменті. Можливо, що парлямент з'їдеться на надзвичайну сесію. Найбільше потерпів на страйках туристичний літній рух.

КОЖНИЙ ТРЕТІЙ АМЕРИКАНЕЦЬ „УМЕР" В КОМУНІСТИЧНОМУ ПОЛОНІ

ЗВІЛЬНЕНІ ПОЛОНЕНІ ОБВИНУВАЧУЮТЬ СВОЇХ ТОВАРИШІВ ЗА „КОЛЯБОРАЦІОНІЗМ"

Вашинґтон. — Департамент оборони повідомив, що він одержав від комуністичного командування в Кореї список 1,022 американських вояків, які „вмерли" в комуністичному полоні. Крім того, червоні передали ще один список, на якому є 147 американських вояків, які „втекли" з комуністичного полону, хоч — згідно з твердженнями департаменту оборони — ані один з названих в тому списку не зголосився у своїй військовій частині. Якщо зважити, що червоні передали альянтському командуванню список 3,313 американських вояків, які будуть тепер репатрійовані, то порівняльно майже кожний третій американський вояк мав би вмерти в комуністичному полоні. Департамент оборони дав виразно до зрозуміння, що він не приймає за правду ані одного слова комуністів в цій справі, тим більше, що між звільненими з полону американцями та іншими полоненими є багато свідків, які зізнають, що бачили на власні очі, як комуністи стріляли, заколювали багнетами та всілякими тортурами замучували полонених. Але й подані комуністами цифри не вичерпують трагедії полонених, бо американське командування має на списку понад 13,000 вояків, які „пропали в акції", а комуністи не розрахувались навіть з одної третьої частини тих вояків. Альянтське командування й департамент оборони у Вашинґтоні підозрівають, що деяка кількість тих неназваних в комуністичних списках пропавших в акції американських вояків перебуває ще на каторжних роботах та по в'язницях, а інші впали жертвою комуністичного народовбивства. Державний секретар Доллес, як і альянтське командування в Кореї, попередили червоних, що вони домагатимуться повного розрахунку з усіх полонених. Звільнені полонені називають цілий ряд імен своїх товаришів, яких вони бачили в полоні, але яких немає на комуністичному списку. Рівночасно з Панмунджому повідомляють, що звільнені полонені обвинувачують деяких своїх товаришів недолі, що вони повірили комуністичній пропаґанді і співпрацювали з червоними, допомагаючи знущатись над іншими полоненими. Ці „коляборанти" мали бути „гірші від китайців" — заявляють полонені. З наявних інформацій виходило б, що кількість таких коляборантів доходила до 20% усіх полонених. Такі коляборанти мали бути не тільки між американськими, але й британськими та іншими альянтськими полоненими. Відповідні власті приготовляють слідство в цій справі. Тим часом виміна полонених в Панмунджомі увійшла вже в другий тиждень. Досі комуністи звільнили всіх 3,194 альянтських полонених, в тому 558 американців, а альянти передали червоним 19,406 їхніх полонених, в тому 5,273 китайців.

ЧЕРВОНИЙ КИТАЙ ВІТАЄ СВОЇХ „ГЕРОЇВ"

Гонґ Конґ. — Ген. Пенґ Теґ-гуай, командувач червоно-китайських збройних сил у Кореї, прибув до Пейпінґу, де влаштовано йому маніфестаційне прийняття, як національному героєві. Генерал Пенґ виголосив через радіо промову, в якій славив „перемогу миролюбного китайського народу" та закликав до чуйности супроти можливої нової „агресії".

Франція дає самостійність Камбоджі

Пнемпенг, Камбоджа. — Франція здала свої дотеперішні позиції супроти самостійницьких вимог Камбоджі, одної із трьох провінцій Індо-Китаю, і проголосила готовість негайно передати владі Камбоджі всю контролю над тамошнім військом, поліцією і судами. Прем'єр Камбоджі, Пен Навт, заявив, що Камбоджа вітає це рішення Франції, як передумову для проголошення повної самостійности Камбоджі, і що він скличе нараду, яка рішить про висилку до Парижу делеґації для дальших переговорів, головно про закордонне заступництво інтересів Камбоджі. Пен Навт підкреслив, що Камбоджа хоче мати власні дипломатичні представництва. У військових справах мали б бути визначені зони перебування крайових та французьких збройних сил, а згодом підписано б з Францією договір про військову допомогу. У Парижі французьке громадянство зустріло відомості з Камбоджі стримано, чекаючи на дальший розвиток подій. Якщо ці заходи французького уряду доведуть до приспішення миру в Індо-Китаю, то вони знайдуть загальне схвалення.

400 жертв землетрусу в Греції

Атени. — Впродовж трьох днів чотирикротно струснулась земля на деяких островах Йонійського моря. Втікачі, які прибули до Атен, кажуть, що у тих землетрусах згинуло коло 400 осіб. Офіційні джерела говорять про 150 жертв. Зв'язок із навіщеними катастрофою островами підтримуються лише гелікоптерами, які довозять туди лікарів і ліки. На Цефалонії положення — за комунікатом уряду — „безнадійне". Містечко Самі, що нараховувало 1,500 мешканців, зметене з поверхні землі. Мешканці тих островів живуть під голим небом, побоюючись нових землетрусів. У головному порті Цефалонії, Занте, що нараховував 25 тисяч мешканців, населення потерпіло розмірно небагато — згинуло 5 осіб і поранено 20. Решта встигла втекти. Із трьох осель, положених у горах, вісток ще нема. В містечку Ітака з 1,200 будинків залишилось всього 50. Прем'єр Папаґос проголосив через радіо співчуття уряду потерпілим і заповів всяку допомогу з боку уряду.

В СВІТІ

● 95.000 японців, членів професійної спілки робітників, які працюють для американських військ, стаціонованих в Японії, приступило до страйку. Вони підлягають нормам платні, що їх устійнив японський уряд, і їх страйк звернений проти японського уряду, а не американців. Із закінченням війни в Кореї багато робітників зредуковано, особливо зайнятих при навантажуванні кораблів, що плили до Кореї.

● Шведському королеві Густавові Адольфові надано звання почесного члена Британської Академії для американсько-шведської виміни новин. Ця Академія надала цей титул також Винстонові Черчилеві та лордові Расселові.

● 5 осіб згинуло в іранському плебісциті над долею парляменту. Прем'єр Моссадек, що зажадав згоди від народу на розв'язання цього парляменту, дістав загалом 1,743,098 голосів „за" і лише 641 „проти" Голосування було явне, голосуючі мусіли писати свої прізвища на картках, а прихильники і противники урядового внеску голосували в окремих домівках.

● 1,500 тон воєнного матеріялу і 1,700 цивільних втікачів евакували французи із військового пункту Насан в Індо-Китаї — виключно літаками. Ця станиця була висунена вперед і її рішено зліквідувати у зв'язку з новим пляном воєнних операцій проти комуністичних диверсантів.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Сити і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

БУТИ, ЧИ НЕ БУТИ?

Бути, чи не бути? — це рішальне питання про життя або смерть з Шекспірового „Гамлета" повторює сьогодні знову, і в найдослівнішому значенні, цивілізований світ у зв'язку з повідомленням Маленкова про те, що Совєти мають водневу бомбу. І це питання ніколи не мало такої серйозности, як власне тепер, без уваги на те, чи твердження Маленкова базовані на правді, чи на брехні. Бо якщо Совєти ще сьогодні не мають найстрашнішої зброї, вони матимуть її завтра. Воднева бомба, для якої страхітлива атомова бомба грає ролю тільки „запальника", може геть змести з лиця землі велику частину людства з його цивілізацією. Щоб порівняти положення в світі з атомовою й водневою зброєю в руках Кремля, можна б собі уявити гурт людей у закритому мешканні з божевільно-злочинним і кровожерливим маніяком із пістолею в руках між ними.

Інтересну аналізу нової ситуації дає „Ню Йорк Таймс" з 11-го серпня в одній із своїх редакційних статтей. Стверджуючи смертельно-загрозливе положення, цей провідний орган американської публічної опінії намагається проаналізувати можливості виходу з нього. Які ж можливості того виходу? „Н. Й. Таймс" добачає такі:

1. Запобіжна війна проти Совєтського Союзу. Ця думка не є нова й її видвигали вже деякі відповідальні американські політики, навіть з-поміж членів Конгресу. Але таку можливість відкидає „Н. Й. Таймс". Він вважає, що „кремлівська банда" зі своєю комуністичною мораллю цілком певно почала б таку війну, якщо б тільки добачувала в ній можливість успіху, але на таку війну не дозволяє демократична мораль, і демократичні народи ніколи б такої війни не апробували й не підтримали.

2. Мир за всяку ціну, себто за ціну угодівства й компромісів на користь Совєтського Союзу. Теж і цю можливість відкидає „Н. Й. Таймс", вважаючи, що це не тільки не дало б бажаного замирення, але, навпаки, означало б повну капітуляцію вільного світу перед Кремлем та гіршу від смерти неволю.

Який же тоді вихід? „Н. Й. Таймс" вважає, що правдиве чи брехливе твердження про водневу бомбу в руках Кремля в нічому не змінює моральних законів. Якщо воля була добра раніше, вона є добра й тепер; якщо призначенням людини було колись залишатись творчою індивідуальністю, а не марним хробаком в купі гною, то це й сьогодні залишається її призначенням; і якщо волю можна оборонити тільки проливом крови, то вільні люди будуть її так боронити, воліючи смерть в обороні волі, ніж животіння в рабстві. Це, власне, є вихід для вільного світу. Не аморальна запобіжна війна й не плазування зі страху, але готовість обороняти волю та допомагати в її обороні, без уваги на жертви й знищення. Американська публічна опінія, як це виходить з тверджень „Н. Й. Таймсу", здає собі справу, що на диктаторів не роблять жадного враження відклики ані до людяности, ані до здорового глузду. Однак, ці диктатори повинні знати, що коли б вони вхопили за меч, то вільний світ не зважатиме на жадні жертви й знищення, але теж вхопить за меч і постарається, щоб ці диктатори та їхні системи від меча згинули.

При цій нагоді „Н. Й. Таймс" пропонує звернутись до всіх народів світу, включно з тими, що поневолені Кремлем, і запевнити їх, що вільна людина ніколи не буде ворогом другої вільної людини, що демократія бажає миру й волі та що вона визнає боротьбу ідей, але теж не вагатиметься вхопити за кожну зброю, включно з атомовою і водневою, якщо б за цю зброю вхопились інші. Бо відступ не врятує ані людства, ані його цивілізації. Натомість ті всі високі ідеї, що їх визнає вільний демократичний світ, є сильніші за всяку зброю і в цій боротьбі за „бути чи не бути" рішатиме не атомова, воднева чи будь-яка інша матеріяльна зброя, але головно людський інстинкт та рішучість жити й бути вільним.

Роман Смаль-Стоцький

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ В АМЕРИКАНСЬКОМУ КОНҐРЕСІ

Ще перед феріями Конґресу З'єдинених Держав, голові УКК, проф. Л. Добрянському, пощастило осягнути призначення засідання підкомісії закордонних справ Палати Репрезентантів для переслухання свідків в справі резолюції конґресмена Лоренса Смита, Вісконсін, відносно установлення дипломатичних зносин ЗДА з підсовєтською Україною й Білоруссю. Треба мати на увазі, що ця комісія сама діє та встановляє день засідання; а зацікавлені в справі сторони мусять достосуватися до терміну і показати комісії, якими особами та арґументами вони можуть підтримати резолюцію. Десять днів перед засіданням голова УКК довідався про дату й стояв перед відповідальним завданням змобілізувати репрезентативну групу для підтримки української частини резолюції, залишаючи голові Білоруського К.К. д-р Щорсові зорганізувати підтримку білоруської справи.

І мене визначив голова УКК телеграфічно за свідка. Не зважаючи на мої виклади в літньому семестрі, треба було полетіти до Вашинґтону, щоб обороняти резолюцію. Як свідок всього засідання, я хотів би подати короткий звіт про перебіг того важливого дня у Вашинґтоні. Кажу важливого, бо, на мою думку, він був великим кроком вперед у наших політичних змаганнях в Америці.

У вівторок, 14 липня, відбулася о 9 год. вечором нарада всіх свідків (крім проф. О. Грановського, що приїхав у середу) в готелі Мейфлаувер, щоб установити загальний порядок зізнань, їх тактику та стратегію. Свідки мусіли бути приготовані на всякого роду запити конґресменів і добре розуміти загальне тло та цілі резолюції. Виявилось, що УКК мав до розпорядження наступні особи для засідання: адмірала А. Ченца, проф. Кл. Манінґа з Колумбійського Університету, проф. Л. Добрянського, з Джорджтавнського Університету, проф. М. Папа з Нортдемського Університету, професора Дж. Решетаря з Прінстонського Університету і мене з Маркетського Університету. Крім цього, взяв участь в нараді, як зв'язковий до американської преси п. Ст. Скубік.

Виявлено було складне питання, який порядок свідків був би найкорисніший для успіху нашої справи. Досвід нашого голови у подібних переслуханнях допоміг вирішити це питання. Вуло вирішено, щоб перший виступив адмірал Менц (американець, що бачив Україну та її порти), і включив статистичні дані в свою заяву. Другим свідком визначено мене й мені доручено подати основні економічні дані про Україну і обмежитися до моральних арґументів, що промовляють за резолюцією. Проф. Менінґ мав освітлити історичне тло резолюції з точки зору американської політики, а по нім проф. Л. Добрянський мав всі ці зізнання заокруглити, арґументами „холодної війни", і якщо б було треба, ще дати пояснення на запити членів комісії. Потім голова Білоруського КК мав промовити, далі проф. Решетар мав подати правничу арґументацію, по нім мав свідчити проф. Грановський, а закінчити проф. Пап, з'ясувавши ще раз українські арґументи за резолюцією. По півночі ми розійшлися, щоб ще раз переробити наші заяви, виготовити рукописи, приготовити звідомлення для преси і т. д.

В середу о 9 год. рано вся делеґація була готова і поїхала до Капітолю, де вже був наш заслужений старий американець проф. О. Грановський. О десятій годині під головуванням пані Френсіс Болтон засідання розпочалося. Мала заля нарад була виповнена журналістами, представниками інших поневолених народів і вашинґтонськими українцями. Між публікою була теж і делеґація австралійського парляменту, що в супроводі урядовця державного департаменту прислухалася до нарад Комісії. Перед головуючою конґресменкою зложені були всі телеграми, що їх вислали для підтримки резолюції відділи УКК та інші організації. Відкриваючи засідання, вона коротко з'ясувала резолюцію, привітала австралійську делеґацію і прийняла запропонований порядок зізнань проф. Л. Добрянського, що вже наперед виснив, що для засідання визначено три години від 10 — 1.

Першим виступив адмірал Менц, дуже репрезентативна особа, що відразу прикувала до себе увагу всієї комісії. Він промовляв 35 хвилин, вияснив ту помилку, що її роблять в Америці, називаючи всіх громадян „Рашинс" а край „Рашія", подав статистику СССР і підкреслив, що більшість населення Совєтського Союзу немосковське. Він підкреслив, що між цією більшістю найчисельнішим народом є українці, а по них білоруси. Адмірал згадав, як по першій світовій війні Москва поневолила ці краї агресією і даремно старалася зломати їх опір концентраками, терором і голодом; ці народи дотепер борються, як це ясно виказує сучасна криза по смерті Сталіна. Встановлення дипломатичних відносин Америкою з певністю підтримало б їх віру в табір вільних народів світу.

Конґресмени поставили йому ряд питань, на які він відповів, і тоді голова покликала мене до стола засідання. Я відчитав мою заяву (коло 40 хвилин), представив комісії англійські етнографічні й політичні мапи сучасної Европи, подав місце України в світовім господарстві на підставі праць американського колумніста Манделя, що в своїй праці уступ про Україну дав під заголовком: „Україна — світова потуга". Далі я обмежився до ідеологічних і моральних арґументів за резолюцією.

Проф. Манінґ в 10 хвилинах, як експерт історії Сходу, ядерно з'ясував історичну традицію Америки щодо визнавання держав народів, які стремлять до самостійности, і подав приклади з Південної Америки та з історії Австро-Угорщини. Нав'язання дипломатичних зносин з Україною й Білоруссю було б виконанням ідей президента Вилсона. Проф. Л. Добрянський зложив на руки голови зразково опрацьований меморіял на 17 сторонах машинопису, з цілою літературою про Україну на двох сторінках; в нім розроблено всі арґументи „холодної війни" та представлено дивні арґументи, якими державний департамент старався стримати резолюцію. В десяти хвилинах проф. Добрянський, знаменитий промовець, з'ясував історію резолюції, її актуальність та інтереси Америки в цій справі. Всі промовці підтримуючи українську справу, підтримували також і давали заразом перегляд всієї національної проблеми в Совєтському Союзі. Після голови УКК забрав слово голова БКК, д-р Щорс. Передаючи рукопис своєї заяви голові, він відчитав в 10 хвилинах резюме своїх арґументів для підтримки резолюції. Дуже вдало представив правничу арґументацію в 15 хвилинах проф. Решетар, потім проф. Грановський змалював тло резолюції в 20 хвилинах, а проф. Пап в дуже гарній промові, закінчив зізнання, з'ясовуючи ще раз наші арґументи.

По зізнаннях голова УКК запросив всіх свідків і представників американської преси на скромний обід до конґресового готелю, і там подякував в імені УКК всім приявним, що, не зважаючи на ферії та страшну спеку, поспішили до Вашинґтону. Гаряче промовляли ще адмірал Менц і проф. Манінґ, запевняючи, що праведна справа України та Білорусі остаточно переможе. Проф. Грановський подякував їм за теплі слова.

Хочу наприкінці з'ясувати нашій суспільності важливість цього дня у Вашинґтоні:

(1) Це перший раз відбулося засідання комісії закордонних справ, присвячене справам України і нашої посестри Білорусі.

(2) Цей успіх осягнено у Вашинґтоні в тім самім часі, як закордонна політика була переладована питаннями першої ваги: Кореєю, Берією, Китаєм, Німеччиною і т. д. Осягнено те засідання перед феріями, не зважаючи на поспіх Конґресу закінчити сесію. Вже це вказує на вагу української справи в закордонній політиці.

(3) Всі зізнання появилися друком в книзі Конґресу на 120 сторін друку і вони залишаться знаменним інформаційним матеріялом для наступних років.

(4) Відгомін цих переслухань і цієї книжки буде поважний по всіх центрах закордонної політики, зокрема в Москві, Києві та Менську.

(5) УКК примусив нарешті цими зізнаннями державний департамент поставити нашу справу на порядок денний політичної дискусії. Вже знаємо, що його представники попросили Комісію дати нам нагоду для своїх свідчень. Так дотеперішнє кенненівське замовчування або легковаження української справи нарешті заломане, — бо зізнання урядовців дістануть з певністю відповідь від всіх наших свідків.

(6) На комісію й американських журналістів справив склад свідків глибоке враження і наочно переконав їх про сучасний вклад українців в американську культуру, бо як свідки промовляли американські професори українського роду провідних університетів, підтримані визначними американцями ученим Менінґом і адміралом Менцом.

(7) Велике враження робила на американців також зорганізованість акції УКК: це не якась „провінція приїхала", а делеґація американської організації, що вповні опановує американську техніку політичної праці. Маю враження, що УКК висунувся в перший ряд подібних американських організацій, і з уст одного провідного журналіста почув я найбільший комплімент, що УКК діє з подібною динамікою як жидівська Бнай-Бріс.

Назагал уважаю український день за великий успіх УКК і зокрема його голови проф. Л. Добрянського. Я переконаний, що це був не останній український день у Конґресі, а початок цілого ряду подібних акцій УКК.

Проте, був один недогляд: де були представники української преси? Це недопустима річ, щоб така важлива подія відбувалася без представників української преси.

ЯК ЧОРНА, АРКТИЧНА НІЧ…

Люди мають дуже коротку пам'ять. Вони морочать собі голову нині, яка тайна криється за ліквідацією Берії, всесильного шефа совєтської поліції, що розпоряджав не тільки хмарами тайних агентів-донощиків та шпигів, але й великими збройними силами, що їх організовано від 1917-го р. ще як „особиє атдєли" відразу ж при покликанні до життя ославленої ЧК. І люди забувають, що це ж система, що такою самою тайною був оповитий загин Дзержинського і Менжинського, Ягоди і Єжова. Хто взагалі з совєтських достойників помер нормальною смертю, а кому зфальшовано посмертний комунікат і кого насильно зліквідовано, де, коли і як, — це все тайна. Деяким влаштовано показовий „монстр"-процес, але й на процесі не виявилось, котрий із предложених документів правдивий, а котрий підроблений для чисто провокаційних цілей. Деякі процеси взагалі були основані від початку до кінця на провокаційних фальсифікатах (напр. голосний на весь світ процес проти 16-ти чільних совєтських генералів Тухачевського, Якіра і ін., що їх допомогла винищити німецька розвідка, зладивши та передавши Совєтам фальшиві „докази" про їх співпрацю з німцями). Інколи щось випадково виходить на яву, але більшість отаких махінацій пропадає у законспірованих комірках тоталітарного режиму.

І це є саме найбільш характеристичною і найбільш осоружною рисою кожного тоталітаризму: створювати тайні комірки, спирати на них усю систему та діяти в тайні перед народом, перед широким громадянством.

„Із перспективи часу можна сказати, що від першого моменту смерти (Сталіна) розпочалася в Кремлі боротьба за владу. Потайки, як темна арктична ніч, йшли закутані рухи й протирухи, йшло намацування й розсварювання. Але боротьба відбувалася кожного проти кожного, що мав владу, відповідальність і досвід у кремлівських інтриґах", — так характеризує тамошні останні події у своєму тижневому огляді подій „Ню Йорк Таймс". І він кепкує собі з свого власного кореспондента, що напередодні замаху, запитаний про найцікавіші події в Совєтах, депешував із Москви у відповіді так: „Нарід зайнятий тепер передусім спортовими грами та відпочинковими виїздами. Майже половина Москви перебуває тепер на феріях". А наступного дня увесь світ ахнув, почувши комунікат про арештування Берії, як „зрадника на послугах міжнародної буржуазії".

Чи можливе щось таке в будь-якій демократичній державі? Чи можлива була б в демократичній системі така подія, як наскок на приватні помешкання цілого ряду високих державних і партійних достойників націонал-соціялістичної Німеччини незаба-

(Закінчення на стор 3-тій)

Д-р К. Кисілевський

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА В ЗДА

За останні чотири роки Курси Українознавства розгорнули широко свою діяльність, як це показує друкований звіт, виданий Учительською Громадою при „Самопомочі" в Ню Йорку.

Початки були всюди досить важкі, число учнів на перших лекціях не перевищало ніде п'ятдесятки. Сьогодні воно збільшилось усюди вдвоє. Батьки зрозуміли, що єдиною школою, яка може дати дитині знання рідної мови, історії, географії, мистецтва України, то вечірні або суботні курси українознавства. Тут навчають кваліфіковані вчителі, тут існують різні групи для відповідного віку і знання дитини; тут наслідком поділу (селекції) дитина вивчає тільки те, що її вік і спроможність сприймає. Тому й висліди праці завжди високі, як це показують виступи та імпрези курсів. Найважливіше в цій виховній і навчальній установі — це систематичний розклад праці на два початкові, чотири середні і два вищі роки. Коли дитина починає науку, то не може її покинути раніше, аж перейде всі три ступені і збагатить своє знання відомостями про Україну впродовж шістьох років. Щойно тоді після останнього іспиту (т. зв. матури) учень стає майже нарівні з тими, що закінчили середню школу (гімназію) в Україні з предметів українознавства.

Курси українознавства виховують українця ,що визнає: віру в Бога, любов до Рідного Краю, пошану до Америки. Шевченкові слова: „І чужому научайтесь, свого не цурайтесь" — стали кличем від першого дня існування курсів. Ідеалом їх є юнак, що пізнає особливості американської науки ,але рівночасно не забуває рідної мови та вивчає релігію, традицію, історію, мистецтво, господарство, географію України.

Сьогодні ,коли Курси Українознавства стоять на порозі п'ятого року навчання, відкриваються вищі курси з дворічним реченцем та з пляном вищої гімназії з українознавства. Широко відкриті двері для всіх тих юнаків, що закінчили 8 кляс прилюдної, парафіяльної школи. Вписи будуть оголошені.

Всі батьки повинні послати своїх дочок і синів, якщо хочуть, щоб їхні діти вчились раз на тиждень чотири години вищого українознавства. Також будуть працювати вищі курси для студентів у 3-місячному реченці. Крім того, будуть продовжувати науку всі інші групи українознавства, як попередніх років, три рази на тиждень після полудня, бо тільки так можна його вивчити.

Нам доводилось не раз чути думку, що три рази на тиждень по три лекції українознавства, то забагато, і що вистачає тільки суботня наука. На основі практики та з уваги на плян навчання можемо по-совісті запевнити всіх заінтересованих в тому питанню, що одноденна наука не приносить ані початківцям, ані молодим юнакам бажаної користи. Впродовж тижня діти забувають вивчені і не закріплювані відомості. Тим часом програма навчання має на меті не тільки зацікавлювати дитину, але також закріплювати відомості і вивчати їх, а не лише пізнавати. При суботньому навчанні немає місця на контрольні завдання, на читання лектури в школі, на поглиблювання її тощо. Треба завжди мати на увазі, що наші діти присвячували на українознавство в Европі майже стільки часу, скільки тут присвячують англійській мові.

Коли давніше роблено заміти Учительській Громаді, що діти не мають відповідних підручників до науки, то сьогодні ця справа стоїть уже краще і щороку буде збільшуватись число видань з українознавства. Біда тільки в тому, що не всі видавці рахуються з думкою фахівців. Буває так, що хтось видає книжечку з українознавчим матеріялом, але не вміщує в ній потрібних образків. Інші видавці не рахуються з тим, що діти читають легко тільки середній друк, а малий недоступний їх зорові, хіба на вищому ступені. Ще інші видавці подають для дітей надто важкий і спеціяльний зміст, тоді як дитина в Америці не має ані часу, ані потреби вивчати дуже докладні статистики, подрібні граматичні правила, описи речей, яких вона ніколи не бачила й не може уявити. Також вивчання великого числа віршів переходить спроможність дитини, що, крім українознавства, має цілий ряд інших предметів до вивчення з дня на день. З того виходить, що нам потрібні підручники, які б давали загальні відомості.

Відносно правопису, то діти вивчають його дуже скоро й легко, бо він не має таких законів, як англійський. Тому не можемо присвячувати йому найбільше часу. Дуже часто батьки запитують учителів українознавства, чому діти не дістають більше домашніх завдань. На це питання проста відповідь: їм не потрібно стільки писанини, як при науці англійської мови. Натомість наші діти мусять багато читати, по кілька разів те саме, і то вголос, щоб можна їх помилки легко справляти.

Відносно лектури, то українська продукція для молоді стоїть ще на дуже низькому ступені. Нам часто доводиться перевіряти вартість книжок для молоді й осуджувати їх невідповідні тенденції, шкідливі для юнацтва реалістичні та натуралістичні картини описів. Зрештою, треба жити з молоддю в школі, щоб знати її зацікавлення, а того дуже часто бракує авторам. Тому й не диво, що багато книжок не має відповідного для молоді змісту та ідей. Краще буде, коли діти будуть десять років читати статті з апробованого шкільного підручника, як мають брати до рук невідповідну, „перезрілу" лектуру. Радимо батькам контролювати книжки, що їх діти мають читати, і самим вирішувати, чи можна їх читати.

Часто відчуваємо в шкільній практиці, що на дитину покладається забагато обов'язків у тій добрій вірі, що з неї виросте геній. І коли діти не вспівають виконувати покладених обов'язків, то батьки винують у тому тільки Курси Українознавства, або домагаються скорочення зайнять якраз на курсах. На це наша порада: треба докладно перевірити, чи дитина має справді відповідний талант до того, що їй забажається; науки українознавства ніхто не думає скорочувати на нижчих і середніх ступенях, але навпаки; українознавства не, смісмо зводити до науки читання й писання, що скоро забудеться, якщо дитина не засвоїть любови до рідного слова, до великих ідей своєї нації, до героїчного змагання України в минулому й сучасному, до високоякісного мистецтва Рідного Краю. Щоб була любов до цих цінностів, діти мусять пізнати їх суть і пережити їх так глибоко, аж вони навіки вриються в їх дитячі й молодечі душі. Адже сороклітня практика Курсів Українознавства в Америці доводить це найкраще. Скорочена форма навчання була б тільки самодурством, і навіть чимсь гіршим, особливо тепер, коли є кому працювати над нашими дітьми, коли Учительська Громада нараховує понад 400 вчителів.

Наша мета — не скорочувати заняття, але провадити їх щоденно, як це було в Америці на початку існування курсів. Цікавих відсилаємо до статтей в пропам'ятних збірниках з життя української іміґрації, до журналу „Рідна Школа".

Врешті, треба пам'ятати, що Українознавчі Курси співпрацюють з батьками над наукою й вихованням дітей, які є найбільшим їх скарбом, а рівночасно надією народу.

Г. Сова

СОВЄТСЬКІ КОНЦТАБОРИ

(4)

Склад низового керівного адміністративного апарату — бригадир, наглядач — виключно був з злочинного елементу. Іншої назви вони нам не давали, як „фашист", „бандит", „ворог народу". Хто зустрічався близько з цим злочинно-карним світом може уявити безпорадну та нещасну нашу долю, коли людина зі звірячими інстинктами мала повне право над нами, — як рабами. Нас вони постійно били. Справа зайшла так вже далеко, що бригади ,які складались з криміналістів, почали виходити на працю для показу та форми ,а самі мало працювали: зимою грілись довколо вогню ,а літом грали в карти. Щоб затерти сліди цих злочинних дій, бригадир зараховував нашу працю на ті бригади, що не працювали. Хто посмів донести про це — платив своїм життям.

Ми були свідками їхнього ненормального психічно-статевого стану, як онанізм, гомосексуалізм тощо. В період літнього сезону промивки золота, для охорони від цинги, а вірніше для заохочування в'язнів до праці, видавався ратифікований спірт. Але останній рідко попадав нам, політв'язням: його випивали карники та адміністрація. Тоді ці дні були для нас найтяжчим іспитом: п'яна юрба розпочинала свої садистичні вправи і ця оргія закінчувалась побоїщем „нашого брата" на очах охорони.

Ми проживали за дротами — вся площа була обнесена колючим дротом і на кожному розі стояла вежа для охорони. За перехід „демаркаційної стежки" охорона стріляє без попередження. Секретні пости собаки і пастки нас окружали. Про втечу з табору не могло бути у нікого й думки. Ми залишились поза всяким елементарним законом над людиною, й наше життя було віддане людині-звірюці.

Крім того нам не давали ніччю спокійного відпочинку після тяжкої праці: двічі на тиждень енкаведисти робили обшуки і відбирали від політв'язня навіть олівець і папір. Незалежно від стану погоди і часу року, кожний день, о год. 9 вечора, на дворі переводилась перевірка. Вона полягала в тому, щоб перерахувати в'язнів і деколи тяглася 20-30 хвилин.

За неуважну відповідь начальству чи то інші дріб'язкові вчинки, в'язень попадав в карцер: літом по коліна води та повний комарів, а зимою неопалений. Часті були випадки, що покараний за добу замерзав.

Загальний режим та терор доводив до такого розпачу, що людина йшла на свідоме ушкодження тіла: розрубував собі ногу чи то відрубував палець. Поява всяких болячок на тілі не заохочувала до лікування їх, а навпаки вела до того, що хворий тасмно запускав у рани різні сторонні тіла й бруд. В більшості все це кінчалось ґанґреною і, безумовно, смертю. Коли подібні явища набули масового характеру, в явних випадках цього самознищення, почали приміняти розстріл.

Всі ці надлюдські умови погіршувала сувора природа півночі та Далекого Сходу, де розташовані концтабори. Наприклад ,в таборах Колими в літній час вся територія на схилах гір уявляє собою болота з такою безліччю комарів, що необхідно надівати на обличчя спеціяльний накомарник. Він дуже затруднював дихання і цим погіршував стан здоров'я і саму працю. З половини серпня починаються морози і в жовтні досягають 30-40 ступенів (Цельзія), листопад і грудень — 40-50 ступнів, а січень і половина лютого — 50-60 ступнів, але це продовжується декілька днів і проходить густим туманом без найменшого вітру. (В 1938 р., в середині січня, я пережив декілька годин 67° Ц.).

На еміґрації я зустрів політв'язня з концтабору „Бамлаг", п. П-ко. Він передав наступне: В листопаді 1937 року з концтаборів „Петрівка" та „Шкотово" в глибину тайги на 60 кілометрів було завезено до 300 в'язнів, щоб розпочати в зимовий час лісорозробки. Цілий місяць жили без бараків, будуючи їх. Спали під відкритим небом на голій землі, бо перед тим палили багаття, щоб її розігріти. Бараки будувались на мерзлому, болотному ґрунті та з сирого лісоматеріялу. Коли в'язні в грудні перейшли жити в ці бараки і почали їх обігрівати, вогкість так зросла, що третя частина людей захворіла на запалення легенів і це кінчалось смертю. Комендант цього табору Воропов запровадив такий терор, що до травня місяця у таборі залишилось з 3000 чол. лише 500.

Життя політв'язнів в концтаборах СССР вимагає прямих і рішучих заходів: об'явлення поза законом совєт. уряду. Це вже не є справа внутрішнього порядку держави — вона далеко вийшла за межі її і права над людиною.

Кінець

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

В. С-ко

СОВЄТСЬКА ПСЕВДОЛІТЕРАТУРА

Нинішня українська підсовєтська література — після всіх чисток, після вандальського витереблення письменників і нав'язання їй чужого змісту — не має вже права називатися літературою. Це своєрідне літературне явище, творене з поміччю паперу та друкарської фарби, але ніяка література в тому сенсі, як розуміють це слово культурні народи.

Українське письменство, як також мистецтво й наука, поставлене під совєтами „на службу побудови комунізму". Воно є агітатором — і поза тим ніщо. Правда, крім обов'язків агітатора, воно ще має право підносити попід небо „великого старшого брата". Інакше кажучи, має право плазувати перед окупантом.

За сірістю і нудотою видаваних в Києві й Харкові повістей і романів годі шукати цікавих сюжетів, живої мови і живих людей. Ніяких творчих шукань! Ці романи й повісті робляться так само, як букарі чи сінокосарки у фабриці сільсько-господарських машин: за нормами, штампами, „совєтськими людьми і з совєтських матеріялів".

Перед нами роман „Кров України". Її автор, Вадим Собко, скільки нам відомо, ніколи не виблискував талантом. Був собі літературним пересічняком-комсомольцем і за ніякі „ухили" ніколи не був караний. Отже — професійний виконавець соціяльних замовлень на письменському фронті — висловлюючись мовою комсомольських часописів.

Вадим Собко набив собі руку на совєтських літературних трафаретах і написав роман „Кров України", який треба думати, дістав високу оцінку критики. Бо інакше не перевидали б його аж в Ню Йорку аматори комуністичної літератури і не продавали б по доляру за примірник.

Ми й не згадували б зовсім про цей „твір", якби не його типовість. Бо, прочитавши його, можна скласти собі вичерпне уявлення про переважаючу більшість інших совєтських повістей і романів про другу світову війну, як вона відбувалася в Україні.

Совєтська пропаганда представлена тут з усім її арсеналом безоглядної брехні. Читачеві, який бачив у 1941 році панічну втечу комуністів, через голову якого переходили фронти, який на власні очі спостерігав, як здавалися в полон червоні армії — Вадим Собко представляє видуману від початку й до кінця картину „великої вітчизняної війни", в якій кожний совєтський вояк — „стовідсоткова совєтська людина", створена упорядчиками пропагандивних брошур, але яка в реальному житті не існує.

Дія роману „Кров України" починається в Миколаєві над Богом. Всі його головні герої напрочуд свідомі совєтські громадяни. Це: Василь Гайворон, робітник корабельні, старий комуніст, його син Михайло — робітник-комсомолець, його наречена Наталя і сестра Шурка. Всі вони живуть, ходять і говорять згідно з партійним статутом.

За день перед початком війни між Михайлом і його батьком Василем відбувається такий діялог:

„— Сьогодні всі підводні човни одержали повний запас торпед і снарядів, — каже старий Гайворон, уважно дивлячись на сина.

— На маневри підуть, — байдуже відказує Михайло.

— Вже й пішли, — думаючи про щось своє і не бажаючи пояснювати сказаного, каже старий Василь і замовкає до кінця обіду".

Цей коротенький діялог — чи не єдине правдиве місце в усій повісті, яке розкриває брехливість твердження большевицької преси про те, буцімто Гітлер несподівано напав на Совєтський Союз.

Далі автор нанизує довгий шерег воєнних подій, участь в яких бере доброволець Михайло. Читачеві не треба пильно вчитуватися в книжку, щоб зрозуміти всю абсурдність написаного в ній. Батальйон, до якого належить Михайло впродовж усієї війни, від першого ж її дня, нещадно б'є й винищує німців. „Заманюючи" ворога, він перекочується через всю Україну так героїчно, що німці знають тільки одно — лягати трупом. Цілими горами трупів. А Михайлів батальйон — як на параді!

Червоноармійці говорять між собою лише на теми з політграмоти і вихваляють мудрість Сталіна.

Хто бачив, як тікаючи на схід, гнали комуністи колгоспну худобу і трактори, палили зерносховища і нищили все, що траплялось під руку, залишаючи населення на голодову смерть, — для того зовсім несподіваним буде отакий опис цього большевицького вандальства в дусі „соціялістичного реалізму" поданий Вадимом Собком:

„— Країна вийшла на шляхи. Люди побачили її неосяжне багатство... Їх підвело з місця горде почуття людини, яка не хоче бути німецьким рабом, а воліє вмерти на волі..."

Але Собкові замало людей, які „воліють вмирати на совєтській волі", — в уста колгоспного діда Святеника вкладає він таку заяву:

„— Люди як показалися! Не дай бог німець підійде, кажуть, усе попалимо, до зернини".

А діда Святеника перевершує в патріотичному совєтському ентузіязмі видумана Собком колгоспна дівчина Ліда, яка каже:

— „Коли вже баба Мокрина збіжжя своє палити збирається, то не тобі, діду, її спиняти". — Просто таки ґалерія „героїв вітчизняної війни"!

І все це пише Вадим Собко, добре знаючи, що українське село ні на який схід не рушало й кроку, і не то не палило, а рятувало від нищення комуністами народне добро, щоб не вмерти самому з голоду. І поки не побачило німців і не пізнало їх — чекало на їх прихід, бо вірило, що вони виженуть московську комуну і розв'яжуть колгоспи навіки.

Мимоволі розкриває автор безрадність і непідготовленість совєтської авіяції на початку війни: „...А літаки (німецькі) ширяють, як навіжені, і опускаються зведені до неба кулаки, падають поранені люди. Німецькі стервятники добре знають, що жодної небезпеки їм немає, адже перед ними тільки беззахисний натовп..."

А чому ж він беззахисний? А де ж „горді сталінські соколи", що мали бити ворога на його території?

Тим часом червона армія відступає. „Громлячи" німців, панічно тікає по сто кілометрів на день. Один боєць питає комісара:

„— Чому відступаємо? Ти мені можеш це сказати, комісаре? Ми сьогодні втратили чотирьох, а уклали більше сотні німців. Я питаю тебе: хто переміг?"

— Інколи, — тихо сказав комісар, — щоб примусити себе відступити, треба більше сили, ніж для того, щоб піти в атаку.

— Це все філософія... А долина ця, а всі оці села залишаться німцям..."

Так, ніякого оправдання панічної втечі червоної армії не може знайти комісар. Хіба в большевицькій філософії. І вона знаходить пояснення словами Собка:

„Армії виходили з мішка, вони не були розбиті. Вони спинялися, щоб знищити ще десяток тисяч німців, і знову йшли на південний схід, вимотуючи німця і зберігаючи свою силу..." І ще: „Фронт повільно, але могутньо (?) посувався назад..."

З тих мільйонів совєтських полонених, що захаращували своїми масами всі шляхи України в 1941-42 роках, до роману Вадима Собка не попав ні один. Бо їх, виходить, не було! Бо совєтський боєць в полон не здається! Натомість червоноармійці примудряються, навіть тікаючи, брати в полон німців. Одного такого німецького солдата обшукує герой роману. У нього в кишенях він знайшов „фота, маленькі кубики концентратів (бо ж німці були повсякчас голодні!) і аж сім годинників — малесеньких жіночих ручних годинників..."

Чи не з колгоспниці поздирав він ці годинники?

Виконуючи директиви Політбюра, В. Собко уплітає в свій роман і епізоди релігійного характеру, коли большевики використовували релігію для перемоги над німцями. Ось хоч би такий: „... — Ідіть, дітки, — звертається старенька колгоспниця до бійців, що ночували в її хаті. — Хай вам бог помагає у святому вашому ділі! — Сухою рукою перехристила вона бійців..."

Є ще в книжці про колгоспників-партизанів, що створили загін і били німців на всіх перехрестях. Усі вони — „безпартійні большевики" і лише мріють про те, щоб знову працювати в колгоспі і перевиконувати норми.

Направду, чи можна назвати те, що надруковане в цій книжці, літературним твором?

Ірина Ш. Шуварська

МОЛИТВА МАТЕРІ

— Мамо!

До хворої нахилилась сивоволоса жінка.

— Мамо, він мене кличе!

— Хто, дитино, хто тебе кличе?

— Іларіон, — ледве чутна відповідь. Мати тяжко опустилась на ліжко.

— Доню, він скоро вже рік, як не живе... І не має чого тебе кликати!

— Він мене любить.

— Ти маєш мужа і дитину...

— Я про це ніколи не забуваю. Та ось він звільнений від земних законів, кличе мене і нагадує мені про чарівне минуле: музика, квіти, синє небо, висока трава... Але ми ніколи не були самі. Товариство ж не перешкоджало нам дивитись на себе, вдвох мовчати, або говорити про те, що їх не цікавило... А потім цей вечір. Перед нами схвильоване море, за нами мовчазні скелі і ми самі. Я його благаю не покидати нас. Я боялась за нього. Відчувала, що без мене він зазнає кривди. Серце моє стогнало від уявлення про це. Та він запевняв мене, що так краще. Вложив на мій палець перстень і сказав: „Піднеси очі! Подивись! Над нами світ, в якому зустрінемося! Світ, в якому загояться всі рани, вилікуються всі болі". Так він пішов до корабля. Я хотіла бігти за ним і не мала сили... Мамо! А на другий ранок ця страшна вістка: Іларіон згинув під час пожару на кораблі!...

— Доню, опам'ятайся! Задля дитини забудь все, що тебе ослаблює.

— Не можу...

— Молись, Оксано, переможи себе!

— Я вже молилась. Ніщо не викликає в мені бажання жити. Тільки думка, що прийдеться прощатись зі синком і з тобою, мамо, дає мені противлятися смерті.

— І так, як ти не хочеш вмирати задля сина, так ти повинна жити для нього.

— Ах, чи потрібна дитині така мама, як я? — Слаба і сумна... Кому я взагалі потрібна?! Хіба тобі, мамо, бо я твоя дитина. Чоловікові ж я все була чужа.

— Молитва поможе. Піддаючись настроям, обтяжуєш душу того, хто відійшов. Ти повинна помолитись за його душу. На це він чекає!

Оксана згідливо кивнула головою. Притулила лице до подушки, і, тихо схлипуючи, заснула.

А мати клякнула перед іконами.

Було тихо і темно, коли Оксана збудилась від якогось шепоту. Вона вслухалась в ніч: „Встань і ходи за мною!", — почула незнайомий голос. „Не бійся, я ангел Іларіона. Ходи, — побачиш його!"

Оксана широко відчинила очі і, тримаючись обома руками ковдри, не рушилась. „Ходи, ходи!", — манив лагідний голос. „О ні, ти не ангел! — захрипло відповіла, — ти смерть. Або ще щось гірше! Іди від мене, не спокушай мене! Я хочу, я мушу жити!"

— Оксано, встань і йди за місто! Там, де море берег миє, де скелі підносяться в німій молитві, де навколо Божого дому біліють хрести, там зустрінеш Іларіона!

Серце жінки голосно застукало. Накинула на плечі коц і ховзнула до дверей. Бігла через сонне місто. Бігла побачити Іларіона. На зустріч їй здіймались морські хвилі, та вдарившись об скелі спадали назад у море. У це море, що приняло покалічене тіло Іларіона. Тонким скрібним півобручем висів на небі місяць, і в його сяйві біліли мармурові хрести, а за ними видніла силюета каплички.

Оксана, поклавши руки на серце, зближалась помалу до хрестів. „Іларіоне!", —повторяла беззвучно... Відповіді не було, і ніхто не йшов їй на зустріч. Дійшовши до каплички, хотіла втікати, та побачила вузенький пасочок червоного світла в нещільно замкнених дверях. Тремтячи, відхилила їх і ввійшла.

Тремтливе світло лямпочки і тихий шепіт. Священик відправляє Службу Божу. Оксана складає руки, але не молиться.

Священик поніс євангелію навколо престолу. Оксана наближається до вівтаря, хоче поцілувати євангелію. Підносить очі і застигає.

Мати стурбовано нахилилась до нерухомої доні. Але ні, — вона спить! Після довгого часу, перший раз спокійно спить. Ось відчиняє очі, оглядається, і, в слабім світлі маленької лямпадки, пізнає матір.

— Мамо, де я?

— Вдома, дитино!

— То я вже вернулась?!

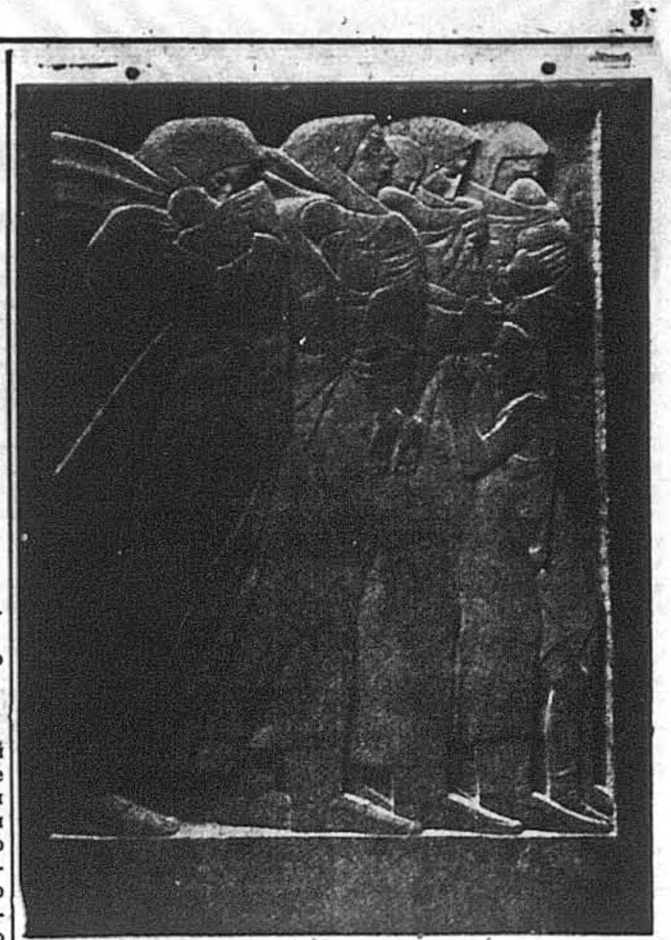
—Ти ж нікуди не ходила!

Оксана сіла; — огник лямпади, шепіт святих слів... Мамо! Я ж була в капличці над морем і бачила Іларіона... Він відправляв Службу Божу... Побачивши ж мене, замкнув царську браму... І я відчула, що іду не туди...

З очей Оксани зник гарячий блиск, вона спокійно дивилась на матір: „Він мене не кличе!... А тут. на землі, мій синок простягає до мене рученята"...

Світало. Мати притулила дочку до себе.

— Це, дитино моя, Господь Бог у сні показав тобі. Я ж цілу ніч не відходила від ікон, просила Його, щоб поміг...

Іван Мештровіч: Хорватські воєнні втікачі.

СІМДЕСЯТЛІТТЯ ІВАНА МЕШТРОВІЧА

Іван Мештровіч, може найбільш сьогодні заслужений для своєї батьківщини мистець і громадянин, в своїй глибокій старості мусить перебувати на чужині. Мештровіч — син Хорватії, що від Версалю є складовою частиною Юґославії. Вийшовши з соціяльних низів, він своїм талантом і працею здобув собі високе значення у своїй країні і широкий, світовий розголос. Від 1947 р. він перебуває в Америці на становищі професора скульптури університету Сиракюз, Н. Й. Мистецтво Мештровіча не йде по скрайній лінії експерименту. Він радше нав'язує до великої традиції близькосхідньої скульптури, яку оживляє і освіжує своїм великим патосом.

Дня 15. липня ц. р. Мештровіч святкує сімдесятліття з дня народин. З цього приводу містимо відірвані уступи з інтерв'ю, яке дав цей великий мистець хорвацькій письменниці Наді Кестерчанек.

Питання: Як почуваєте себе, закінчивши сімдесят років життя?

Відповідь: Правду кажучи, я більше почуваю свої сімдесят років по сивій бороді, яку бачу в дзеркалі, ніж фізично. Роки, які пригадують, що кінець не може бути далеко, — мене не обтяжують. Одне мене часом пече питання: що ти взагалі осягнув з того, про що снив і чого бажав, скільки заслуги у тобі самому, а скільки на обставинах, що ти таки деяку дрібницю створив з того, чого бажав? Це питання мене застукало, як я закінчив сорок, але я себе тоді потішав, що ще час пропущене надолужити. В п'ятдесятому році мене те питання вже мучило, у шістдесятому я дійшов до переконання, що гори не можна пересунути рукою, а ось у сімдесятому почуваю резиґнацію; — моя внутрішня воля ще радіє сама в собі; роби ще, що можеш і скільки можеш, бо край вже недалеко.

Не можу і не хочу скаржитися на світ, але затаїв би я правду, якби не сказав, що і мистець, який би він не був, несе через цілий свій вік знак свого походження і свого положення в світі. Мистець з своєї природи мусить погодитися зі своєю долею і мусить себе шукати і себе збудувати в собі. Мушу признатися, що я мав в житті одного неоціненого супутника — це моє убожество. Убожество вужче і ширше, родинне і народне. Перше мені було корисне в тому, що я ніколи не боявся убожества, бо знав, що ніколи не зможу впасти нижче від того, з чого почав, а друге мені казало видержати і працювати далі, щоб бодай в дечому поліпшити це убожество. Завжди в мені було це почуття, яке я шептав без слів: ти мені над усе більше і дорожче, моє убожество, моя мала батьківщино! Тому почуттю я найбільше завдячую, коли зробив дещо вартісне, бо скільки б моя доля і обставини не носили моє стебельце по інших краях і землях, його корінці завжди живилися з тої малої грудки, що причепилася до них з землі, на якій воно зродилось.

Питання: Один з ваших найновіших творів присвячений „Людині і Свободі". Яке Ваше розуміння свободи у мистецтві?

Відповідь: Принципово не може бути мистецтва без свободи. Все, що створене, або що є у безнастанному творенні, від первопочину стремить до свободи. Після того і вся туга людини спрямована до свободи. Без того люди, як рослини на холоді, без сонця, або на бурі, яка їх або зломить, або скрутить, або скривить на один бік.

Різьбу „Людина і Свобода" замовила одна інституція. — Між мною і управителем цієї інституції розвинулася переписка. Я твердив, що це дуже трудне і складне завдання. Я питав, як він розуміє поняття свободи і як собі уявляє цілковиту вільну людину. Він був в клопоті з відповіддю, і розв'язку залишено мені, щоб я дав своє власне уявлення вільної людини. Моя відповідь була, що я зацікавлений тільки в тому, як би те поняття представити у скульптурі. Історична символіка зображувала свободу у вигляді людини з розірваними ланцюгами, що її фізично зв'язували. Але коли людина звільниться фізично, вона ще не вільна, їй треба ще сили, щоб вдержувати життя. Та й тоді людина не є вільна, — їй ще потрібна свобода думки і свобода духового вирятування і вижиття. Та й тоді вона ще не вільна, як не розірве і тих ланцюгів, що її внутрішньо зв'язують: свої хиби і злі навички, то б звелося до старогрецького: „пізнай себе", або до біблійного: „Царство небесне у вас самих". В цій скульптурі я не зумів виразити вільну людину, а тільки її тугу за волею.

Як і іншим, слід і нам, хорватам, дещо подумати, коли говоримо про наше бажання свободи, і щоб бачили, який довгий і важкий шлях до правдивої свободи.

Питання: Критика часто зазначала, що ви проти т. зв. абстрактного мистецтва. Що це значить?

Відповідь: Добре, що ви так сформулювали питання: „Що це значить?" Так мені облегшуєте відповідь, яка б була: Не знаю, як і ви. Хоч я в літах, — але ніяк не противник нових шукань, а ще менше творчости, що не додержує якихось освячених правил. В багатьох випадках не бачу ані щирого шукання, ані гідних уваги реалізацій, які спадають більше в ділянку психо-патологічної аналізи, ніж в ділянку мистецьких шукань. Характеристичне для нашого часу те, що він у своїй духовій конвульсії і немочі вивертає усі поняття вартостей. Краще, як буду висловлюватись коротко, бо й красномовніші від мене при довших виясненнях легко впадають в протиріччя. В мене це сталося б ще легше тому, що у принципі я не проти „нового", навпаки — вважаю, що там, де нема обнови, нема й творчости. Але потягнені лінеалом риси у квадратах, трикутниках і неправильних кружках з підписом „Всесвіт" — це образ, що може цікавити

(Закінчення на стор. 4-тій)

В. Із Жилавий.

МУЗИЧНА ШКОЛА НА СЕЛІ

(Спомин з 1932-35 років)

Молодий та недосвідчений прийшов я на учительську посаду до села Доброполе, бучацького повіту, ЗУ.

Село гарне, люди привітні, не відбирають охоти працювати між ними й їх молодим поколінням. Сама школа не вичерпує енерґії учителя, а навпаки, дає змогу придивлятися до дітей і зауважувати, що вони можуть дати з себе корисного ще поза школою і в якому напрямку повинна йти позашкільна праця вчителя. — Почалася наша „консерваторія" з того, що у вільних хвилинах і під час відпочинку гуртувалися кругом мене малі слухачі, а я брав до рук скрипку і грав. Треба було бачити, яке велике враження викликала ця гра на рожевих личках дітей! — „А що, Влодку та Івашку, — питаюся потім, — подобалася вам ота мала, весела та тужлива „коробка". — Сяючі личка хором відповідають: — Так прошу, пана!.. — Ой, як я хотів би колись так грати! — докінчує, затираючи руки, один чорнявий хлопчина, а в очах у нього помітний запал. Показалося пізніше, що хлопець цей з природи мав небуденний музичний талант. Його батько, колишній дяк, мав велику родину, отже за моєю намовою рішився цього хлопчика посилати на лекції музики; хотів із сина мати фахового дириґента-організатора і водночас запевнити йому таким чином засоби існування. — Отак у Доброполі і появився перший учень музики. — Яка велика радість малювалася на обличчі хлопчини, коли незабаром, зі скрипкою під пахою переступив поріг мого мешкання! Це ж сповнялася його мрія.

Почали ми першу лекцію. Кожну намальовану „плямку", чи кільце, нарисоване у зшитку, він просто їв очима, ніби щось найцікавіше; записував усе в малій головці, щоб потім якслід відтворити. — А потім прийшло на чергу рисування найтяжчого „обаринка", тобто скрипкового ключа. Спочатку здавалося, що ця закарлючка розвіє всі далекосяглі мрії хлопчини; але, на диво, вже третій зряду ключ вийшов зовсім поправно. Інші знаки, — ноти й павзи — рисував він без клопоту. — Лекції відбувалися що другий день і мій учень засвоював усі відомості надзвичайно швидко й тривало. А яка гордість пробивалася з його обличчя, коли він, бувало, іде селом, а його товариші і навіть старші, з заздрощами споглядають: — От малий музика! На вислід тих шляхетних заздрощів не довго довелося чекати. Не минуло і два місяці, аж тут зголошуються до мене три нові кандидати, з власними інструментами й початковими школами „Гомана", (бо такими я користувався). Усі мої учні були у віці 10-14 років і між ними почалося вперте суперництво. Кожен намагався зробити кращі поступи в науці, щоб не опинитися на останньому місці. Наука теорії була спільна для всіх. Усі слухали й робили собі записки в окремих зшитках. Потім один грав, а інші пильно слухали й оцінювали. На закінчення грали легкі, відповідно дібрані квартети. Теорія й ансамблева гра (крім індивідуальної лекції) тривала понад дві години, а відбувалось все те, як уже згадано, що другий день. Після науки підбадьорені учні верталися весело додому — оповідали батькам-селянам, що і як було.

Отак наукою в школі і лекціями мізики виповняли мої хлопці ввесь свій час. Зникли крики й безцільна біганина по селі, а батьки гордо слухали похвал своїх сусідів. — Які музичні здібності були в цих хлопців! — Будучи учнем музичної школи, я давав один рік лекції музики міським дітям і мушу ствердити, що мої доброполяни у здібностях і витривалій волі перевищували міщухів. Їх амбіціям дивувалися старші. Потвердилася щераз правда, що під „солом'яними стріхами" заховується чимало визначних талантів, але більшість із них, через несприятливі обставини марно пропадає. — Тим часом шкільний рік добігав до кінця і треба було подумати про відповідне його закінчення.

Реченець визначено на 15 червня і запрошено батьків. Ціла „парада" відбувалася таки в мому помешканні, де відбувалася наука. Коли зійшлися батьки, святочно зодягнені, — почався прилюдний екзамен. Учні входили по черзі з другої кімнати, кожен поважно кланявся гостям і потім приступав до „зеленого стола". При іспиті вимагалося відограти дві вправи із школи „Гомана", одну з нот, другу на пам'ять; крім цього здавали також екзамен з теорії. На закінчення відограли ще легенькі вправи квартетом. Раділи батьки тоді, коли надспodівано гарно вийшла продукція квартету; вони ніколи не сподівалися такого успіху навчання.

По іспиті була роздача свідоцтв, надрукованих машиною, а потім для всіх спільний чай. — Минули два місяці ферій, настав новий рік гарячої праці. Мої учні відносяться ще серйозніше до своїх музичних занять і, здається, ще з більшим запалом. До навчання впровадили ми новий предмет: сольфеж, а вживали до нього підручника М. Куція. Цей підручник не справляв моїм хлопцям ніяких труднощів і в швидкому часі вони простудіювали майже всі вправи в ньому.

Не минув ще місяць другого шкільного року, аж ось, зголошується до нашої „консерваторії" кілька дівчаток, 9—12-літніх, звичайно за згодою їхніх батьків. Зробив я для них першу пробну лекцію і рішив, що можна приняти всіх; треба було бачити, якою радістю усміхалися їм оченята! Згодом стали вони гідними товаришками хлопців і проявляли не менші здібності й охоту до навчання. — Таким чином скрипкова кляса мала тепер уже 8 учнів і ще нові зголошувалися. Між іншим, зголосився один такий, що заявив охоту вчитися на басі. З цього я дуже радів, тим більше, що в мене довгий час лежав контрабас і досі даремне вижидав на охотника. Хлопець контрабасіст був невисокого росту, але кремезний, ціпкий і досить талановитий; не надто багато коштувало мене, щоб переконати й заохотити його до серйозної праці. Два тижні тривало теоретичне підготування, а потім узялися ми до практичної гри. Учень уважно й старанно виконував усі вправи, особливо подобалося йому грати в дуеті, разом із віольончелею. — Наука йшла повним ходом і в короткому часі дала милий ефект. Удалося із найспосібніших і найбільше заавансованих учнів зложити квінтет, який на окремих годинах ансамблевої гри почав приготовляти репертуар, що складався із поважних пісень. — Перший прилюдний виступ квінтету відбувся в церкві, підчас травневого Богослуження. Серед релігійного настрою, серед маси народу і палаючих свічок розляглися з хорів звуки дитячого квінтету. Яка була радість усіх, а особливо батьків, — можна собі уявити! — Закінчуємо другий шкільний рік.

Третій, останній рік моєї праці на селі, у милому гуртку малих музиків, минув не-

(Закінчення на стор. 4-тій)

Шлях українського співака

1945 рік. Німеччина. Липень місяць. На радість всім скінчилася вже люта війна і ось вже два місяці всі шляхи заповнені масою втікачів, які повзуть через колишній „Райх" вздовж і впоперек.

Всі шукають загублену долю і волю. Одні її знаходять і щасливо вертаються до своїх близьких, як герої... Другі залишаються на чужині і безпросвітне невідоме майбутнє перед ними стає на шляху життя, як грізний океан.

Всі гуртуються по великих чи малих таборах, де на початках єднає всіх УНРА. Потім, коли страх військового часу відійшов на задній плян, а білий хліб та „солодка кава" збудили знов до життя — почалося гуртування еміґрантських мас. Ось тут і показалося, що українська „бездержавна" нація уявляє собою найбільшу частину втікачів.

І ця маса рішуче почала „кричати", хто вона і чого вона хоче. Цей „крик" в першу чергу виявлявся в імпозантно-культурній формі, а саме: в співі.

Така вже вдача українців — в біді і радості хочеться нам співати! І ось по всіх таборах засновуються церкви, хори, гуртки танцюристів. Дипломатія починається від співу!

В одному з таких таборів на скитальщині, а саме в Ґерсфельдт в той час опинився і М. Мінський. В цьому таборі він і почав свою співацьку кар'єру на еміґрації. Одного дня керівництво української групи табору в порозумінню з дирекцією УНРА улаштувало концерт пісні та танку, на якому М. Мінський вперше заспівав сольо в „Почаївській Божій Матері" (на цьому концерті диригентом був проф. Завитневич, який є тепер в Н. Й.).

Цю пісню на домагання публіки було відспівано два рази. Успіх в значній мірі належався солістові п. Мінському... Пізніше кілька виступів в церкві відбулися з великим моральним успіхом для співака. Молодий співак починає серйозно думати над проблемою навчання, перерваного за час війни. Та в той час годі було щось зробити з студіями. Треба було боротися за існування, бо кожну хвилину могли вхопити „червоні ворони" і тоді все пропало... Так почалося скитання з табору до табору. Всюди той самий страх насильного повороту на „родіну". Одного разу в Штутґартському таборі він ледве встиг втекти через браму, як табір оточила амер. сотня і вже ніхто з українців не сподівався бути на свободі, бо цією „операцією" командували червоні комісарі. Йому пощастило оминути цього лиха. Блукаючи по лісах та полях німецьких „баверів" кілька днів, він натрапляє на інший український табір, де про нього вже знали з попередніх виступів та заопікувалися ним якнайкраще.

Під кінець 1945 року почали доходити чутки, що у великому центрі українського скупчення (Мюнхен-Карлсфельд) пробуджується життя нації, що в таборі діють школи, театр і різні аматорські гуртки. За порадою таборових товаришів М. Мінський переїжджає до цього табору, де заснувався чоловічий хор „Трембіта" (диригент К. Цепенда), який мав претенсії на професійний хор але доля йому не усміхнулася... П. Мінського заанґажовано солістом цього хору, де по кількох виступах (в заспівах „Огні горять", „Почаївська Божа Матір") він здобуває загальне признання найкращого соліста.

Доказом цього був момент, коли під кінець 1945 року в таборі Карлсфельд таборова рада запровадила конкурс на виконання кращої пісні. Кілька днів йшла пропаґанда через радіо і виявилося, що боротьба йде між двома піснями „Огні горять" та „Почаївська Божа Матір". В обох солістом був п. Мінський. Остаточно зібрала найбільш пунктів „Почаївська Божа Матір" (очевидно і грошей). Після цього конкурсу до Мінського прищепилася неабияка слава співака. Всі казали, що співає душа!... І той спів з душею і сльозою полонив слухачів. До того ще треба додати, що сила голову велика!

Всі пам'ятають заспів в „Огні горять"... „тільки я, неначе заклятий..." коли на тлі хору вривався металевий голос і покривав цілий хор, а заля наповнювалася в кожнім кутку розпачлю засланця на чужині...

Слідуючим етапом мистецького життя співака була Капеля Бандуристів, в якій він співає як провідний соліст. Кілька місяців впертої праці над собою, і він вже грає першу партію на бандурі. Його музикальні здібності і солідний підхід до свого завдання і тут ставлять його на перше місце. З Капелею він працює аж до останніх днів перебування в Німеччині, з нею разом приїжджає до ЗДА та робить турне по Канаді та Америці.

Думки про дальші студії його ніколи не покидали. Щойно тут, в Америці, він серйозно приступає до вивчення чужинецького репертуару та школення голосу і набуття вокальної техніки. З перших днів в Америці п. Мінський пильно приглядається до мистецького життя цієї країни і починає крок за кроком здобувати кар'єру співака. Кілька виступів між чужинцями дають йому моральну підпору: він виграє нагороди на кількох конкурсах і тим самим забезпечує собі право дальшої боротьби в мистецькій галузі. Було багато невдач, які фатально впливали на моральний стан співака, але його сильний дух, велике бажання, воля і, мабуть, призначення, вказують йому шлях до перемоги.

Тепер п. Мінський перебуває стало в Ню Йорку і працює під наглядом доброго професора співу над оперовим репертуаром. Одночасно він готує новий український репертуар. За це йому належиться від нас українців найбільше признання, бо він перший почав співпрацювати з українськими композиторами на еміґрації (М. Фоменко, Ан. Рудницький, В. Грудин) і взивати їх на нову пісенну творчість. Наслідком цього є новий твір М. Фоменка „Любіть Україну" на слова В. Сосюри, який в Ню Йорку вже чули і захоплені його могутністю.

В цьому сезоні п. Мінський заплянував кілька концертів для українців, а саме: в Ню Йорку (спонзор — Літ. Мист. Клюб), Филаделфії — спонзор численна й активна орг. „Самопоміч", в Дітройті — спонзор — відділ У.К.К. в Шикаґо (спонзор — музично-театральне товариство „Нова Сцена").

Нюйоркський і филадельфійський концерти відбудуться при співучасті самих композиторів: кожний з них буде акомпаніювати свої твори сам.

Така імпреза — це дійсно новина в нашому мистецькому житті! Ще ніколи небуло в наших театрах, щоб три композитори-музики виходили на сцену і розмовляли музичною мовою з своїм народом. В цьому не треба добачатись якогось конкурсу чи змагання, навпаки треба бачити ідейне і духове співжиття нашого музичного провідного інтелекту, хоч може різного по формі. Програма цих концертів цілком нова і оригінальна. Вперше буде виконуватись тільки що закінчена „Баляда про Байду Вишневецького" М. Фоменка, де показана вся сила незламної України в образі Байди. Також в арії Довбуша з оп. „Довбуш" Рудницького (переробленої для баритона) звучить сила народнього духу, клич до боротьби за волю..." о воле, ти над усі скарби єдина... На волі жити, за волю стати і непокореним віддати Тобі, Країно, Мати, життя молоде"... так кінчається могутній спів Довбуша.

В творах В. Грудина відчувається глибока романтична українська душа. Більшість творів його — нові, і будуть виконуватись вперше, як наприклад: „Серенада Дон-Кіхота", „Японський романс".

„...У всій роботі Мінського слідний цінний здобуток нашого музичного життя останніх десятиліть: професіоналізм. Це виявляється у дбайливості за репертуар, особливо ж український...", — так висловився визначний музиколог д-р В. Витвицький.

До цього нема що добавити. Лишається, побажати успіху нашому співакові та сказати: до скорого побачення на концертовій залі!

Орися Музика — нова зірка на українській сцені Канади

Український Гемилтон, сусід Торонта, грізно конкурує з столицею Онтерія не тільки в організаційному, але і в мистецькому секторі. На Українському Фестивалі Гемилтон добув ряд нагород, висунув уже вдруге на перше місце танковий ансамбль панни Галини Хам, що зуміла перекинутись навіть в Америку і добути телевізійний екран та після відповідних коректив напевно буде чи не найкращим таким ансамблем цього континенту, а на останній Конвенції УНО, що закінчилася концертом в великій Авдиторії тієї установи, Гемилтон спрезентував нам ще один свій великий конкуренційний козир — молоду зірку-співачку Орисю Музиківну.

Орися Музика була досі невідома з імени навіть для тих, що цікавляться нашим молодим мистецьким нарибком. Ми гадаємо, що це не хиба, навпаки — це доказує, що молода співачка підходить до свого таланту поважно, що суворо підготовляє себе і перевіряє і, коли на програмці концерту Конвенції УНО найшлося її прізвище, воно зацікавило публіку та знавців, тим паче, що традиційні концерти з нагоди щорічних конвенцій УНО мали завжди високий рівень та і цього разу Орися найшлася в оточенні таких закріплених і відомих уже наших співацьких асів, як „соловій Торонта" Стефа Федчук і популярний Василь Тисяк. На виступ у таких умовинах треба було відваги — і всі були цікаві, як „дасть собі раду" Орися Музика в такому товаристві.

Орися виступила. Фотографія, що була на афішах Конвенції і яка показувала невідому молоду дівчину, була — це ствердили всі, погана. Молода зірка Гемилтону презентується на сцені дуже добре, має всі фізичні прикмети, потрібні співачці-дебютантці, поведінка і постава показують, що вчителі її в тому напрямі добрі. Старі рецензенти, для яких зовнішність співачки не каже нічого, були заскочені, але спокійні, вони здержалися з осудом до кінця виступу. Орися Музика проспівала арію з опери „Люїза", потім „Якби мені, мамо, черевички", Штогаренка. Відразу кинула на залю свій металічний, високої якости сопран, дзвінкий і повний, одназово вишколений та опанований у п'янах і фортах, запрезентувала добру техніку інтерпретації та віддиху, швидко найшла контакт з публікою і рецензентами і коли скінчила свій виступ-дебют, однаково заплескали їй запальні долоні молоді та скупі на такі оплески представники преси. „Якби мені, мамо, черевики" було виконане в Торонті вперше — і виконане було репрезентативно, а коли заля не хотіла пустити нашої зірки із сцени і домоглася „бісу", Орися Музика проспівала ще й еспанський танок „Гренада", мабуть найбільш підхожий їй по жанру та вельми сприсмливий для публіки — виступ абсолютно був вдатний, заля співачку „прийняла", Гемилтон щераз заімпонував Торонтові.

Кілька подробиць: Орися Музика — дочка відомого нашого бизнесмена в Гемилтоні, що як усі українці, починав з праці рук і тяжким зусиллям та працею вибився на одне з перших місць, обоє батьки передові громадяни і діячі української громади в тім місті. За молоденькою співачкою є кілька літ музичних та вокальних студій, яким попри свій гай-скул Орися віддає ввесь свій час, вона студіює і далі, окремо працюючи над дикцією, яку хотіла б поставити на повну висоту свого незвичайного голосу. Скромність і вимогливість до себе — кажуть про Орисю Музику найкраще, її охота специяльно працювати над українською піснею — черговa її прикмета.

Торонто і цей раз ґратулює Гемилтонові. Ми хотіли б, щоб Орися Музика шліфувала далі свій голос школою, ми вже сьогодні хочемо вірити в її дальші і великі успіхи.

А. Курдидик

Орися Музика

Сімдесятліття Івана Мештровіча

(Закінчення зі стор. 3)

лише поклонників Айнштайнової теорії релятивности. І хоч ми всі переконані, що Айнштайнові предки, які роздумували, вважали, що все, що людина бачить, чи думає, є — релятивне, але відчували, що абсолютно не є і не може бути все релятивне і дали йому ім'я: „те, що є". Те, про що говоримо, не має зв'язку з наукою; — її відкриття не всім вияснює „того, що є".

Питання: Якось ви сказали, що мистецтво — це закоханість у вічність. Чи значить це, що джерела мистецького надхнення і релігійного почуття тотожні?

Відповідь: Я так думаю.

Питання: Хорватський вчений Крісковіч сказав, що народи, які приймають і звертають культурні надбання — не вмирають. У нашу добу хорвати дали світовій культурі Штросмаєра, Мештровіча, Буліча, Яґіча, Теслю, Трніна. Яка ваша думка про це?

Відповідь: Я згідний з Крісковічевою думкою, що ми входимо між ті народи, хоч не вважаю, що вичислені імена можна залічити до найбільших імен світу, крім може — Теслі у його ділянці, і в минулому Руджера Бошковіча. Я тої думки, що нема великих і малих народів, як не міряється величина людини його ростом чи багатством, а величина народу — його чисельністю чи фізичною силою, — тільки тим, наскільки він як колектив в цілості, або яке число його членів духово піднеслись вгору в порівнянні з іншими. Такі народи безсмертні, бодай в історії людства.

Питання: Що думаєте про майбутність хорватського народу?

Відповідь: Вона буде така, яка буде і скільки буде його духової та моральної здатности, яка буде його видержливість у праці і його віра в себе і у свій ідеал. Його ядро здорове і має без сумніву духові передумови, а розум, дух і воля створює решту передумовин для його існування.

Питання: Чи маєте в сімдесятліття щось поручити хорватам вдома і на чужині, а зокрема молодим мистцям?

Відповідь: Можу поручити тільки те, що самому собі поручаю що дня: Віруй в Бога і в себе, не занепадай на дусі ні в яких обставинах, працюй якнайбільше, яке б не було поле твоєї праці, бо все, що позитивне створиш — це добре для тебе самого, для твоїх дітей і для громади, до якої належиш. Напевно приведе це до твого ідеалу фізичної і душевної свободи.

Нема зла тільки для зла, як і нема жодного добра тільки для добра, каже народна приповідка. До мистців можу говорити з меншою повздержливістю. У мистецькій творчості не сміє бути політичних чи ідеологічних пересудів. — Все, що буде створене вдома і на чужині, є вклад в нашу культурну будівлю.

За творчу неактивність немає для мистців виправдання. Без матеріяльних засобів не можна створити монументальних творів, але кожний, хто має щось сказати, може то висказати і у малому форматі.

Повторюю, а головно для молодих мистців: Не може бути виправдання, коли хтось не працює. В мистецтві нема успішних творів без інспірації і внутрішнього гону, але його немає і без мук і зусиль.

З хорватського
Яків Гніздовський.

НОВІ КНИЖКИ

В. Січинський. Український Тризуб і прапор. Видавнича Спілка Тризуб. Вінніпеґ, 1953. Стр. 69 + 2.

Чепурна, прикрашена 69 рисунками, книжка, розповідає про всі найголовніші питання, зв'язані з нашим національним гербом. Ця нова праця проф. В. Січинського становить підсумок його дотеперішніх довголітніх студій над загадковим знаком тризуба, що має велику літературу і суперечливі або розбіжні пояснення його походження і значення. До праці додане резюме англійською мовою і спис наукової літератури про тризуб.

Олена Звичайна. Миргородський ярмарок. Березень 1953. Стр. 46.

Ще одна потрясальна книжка про голод 1932-1933 року. Книжку видано накладом Ліґи Українських Політичних В'язнів у Мюнхені в Німеччині, а попередив її вступним словом проф. Г. Ващенко. Твір написаний на ґрунті дійсних подій на Миргородщині, й вже самим заголовком осягнено ефект протиставлення гоголівських ідилій з жахом совєтської дійсности. Дешева ціна книжки (30 центів) робить її доступною для всіх, хто, ще цього року, в двадцятьріччя голоду, повинен познайомитися з подіями, що відбувалися тоді на Батьківщині.

Т. Якимчук. Світлон і Земба. Українська мітологія. Січень 1953. Париж. Стр. 79.

Т. Якимчук оригінальний автор, що вже багато років пробує увести в нашу мову незвичні мовні і правописні риси. Непрорізність вислову автора перешкоджає його творам знайти читача. Книжка „Світлон і Земба" виявляє зацікавлення автора нашою мітологією і одночасно його послідовне іґнорування мовно-правописних норм літературної мови.

Антонович Катерина. Роля української жінки в праці У.В.У. Вінніпеґ, 1953. Накладом Української Вільної Академії Наук. Стр. 15.

Чергова брошура УВАН-у, — це доповідь на ювілейній сесії УВАН у Вінніпеґу, з нагоди 30-ліття Українського Вільного Університету. Подавши коротеньку історію УВУ та Українського Історично-філологічного Товариства, авторка згадує тих жінок, що вклали й свою цеглину в розбудову такої всенародного характеру установи, яким є У.В.У.

Павло Маценко. Давня українська музика і сучасність. 1952. „Культура і освіта". Стр. 30.

Автор — великий любитель української старовинної, зокрема церковної, музики й мета його книжечки, — звернути увагу громадянства на потреби в цій ділянці. Автор хотів би, щоб спів був правдивою окрасою і поглибленням церковних відправ, щоб він нав'язував до дійсних традицій у цій ділянці. Окрім розділу про церковний спів, у книжці є окремі розділи про музику і Г. Сковороду та про Квітку-Основ'яненка в музиці.

Інж. Ю. Лісовий. З природи й техніки. Самоосвітня бібліотека, ч. 2, 3, 4. Вінніпеґ, 1953. Стр. 95.

Це вже третє число видання Бібліотеки самоосвіти, якій належить побажати й далі розвиватися. Цей випуск присвячений популярно-науковим відомостям з техніки. Автор дає цікаві нариси (25) про найрізніші явища природи, мова його чиста, терміни доступні, — тож книжечка повинна стати улюбленим читанням однаково молоді, як і старших. Варто заохотити автора опрацювати подібну книжечку, присвячену виключно справам найновіших технічних винаходів, включно з ракетними літаками й атомовими моторами.

„Іди за мною". Зладив Амвроз Сенишин, Єпископ-помічник. Стамфорд, 1953 р. Стор. 157.

Книга знайомить з т. зв. „Вівтарними Товариствами", що існують при українських католицьких церквах в ЗДА. Поза чисто офіційною частиною, як статут й под., у книзі є численні світлини Вівтарних Товариств, що підносить її вагу, як документу церковного життя українців в ЗДА.

Франц Коковський. Слідами забутих предків. Оповідання з минулого Лемківщини. Образки Михайла Фартуха. Накладом „Говерлі", 1953. Стор. 80.

Це — фотографічний передрук давнього видання колишньої Львівської „Діточої бібліотеки". Оповідання живі й патріотичні, проте їхня мова і правопис невідклично вимагають відсвіження.

Д-р Ростислав Сочинський

НОВИНИ З МЕДИЦИНИ

Виразки шлунка у дітей.

На останній науковій конференції Американської Педіятричної Академії звітували про сорокп'ять випадків шлункових виразок (ранок) у дітей, серед яких наймолодша мала 14 місяців, найстарша ж — 11 років. Усі діагнози потверджено рентґеном. Хворі діти мали періодичні шлункові болі з принагідною нудотою (млостями) і навіть блюванням. Біль поставав часто вночі і будив дитину зо сну, або ж зранку, наще. Ці недомагання звичайно зникали після сніданку. Ознаки виразки шлунка інколи були схожі на запалення „сліпої кишки" (апендицит). Лікувалось цих дітей різними медицинами, абож тільки відповідною дієтою, без ліків. Зо звіту видно, що дитячі шлункові виразки не таке вже небуденне явище, як це досі уважалось.

Домашні нещасливі випадки.

Коли кількадесять років тому Чарльз Дікенс писав, що „нещасливі випадки траплятимуться навіть серед найкраще впорядкованих родин", він все таки, мабуть не передбачував, що ці випадки стануть в теперішньому американському домі і коло дому одною з найбільших загроз для життя і здоров'я його мешканців. Сьогодні у ЗДА домашні нещасливі випадки вбивають річно 28,000 осіб, 100,000 калічать на все життя і коло 4 мільйони осіб роблять часово нездібними до праці. Це вимовні й трагічні цифри... Причинами нещасть являються здебільша: утримання в поганому стані знарядь і речей щоденного вжитку, занедбання домашнього господарства, перевтома, а то й невмілість, байдужість і несвідомість існування загроз серед домашнього оточення. Досліди показали, що в 1952 році приблизно половина смертних випадків сталась через упадок з хитких крісел, ліжок, вікон, дахів, драбин, сходів, тощо. Вогонь убив одну четвертину мужчин і 1/3 жінок, переважно через необережне куріння. Інші померли через затроєння газом, отруйними субстанціями та з різнородних інших причин. Ці досліди показали також, що в більшості випадків можна було запобігти нещастям, при чому найважливішим чинником було б усвідомлення і виховання широкого загалу в напрямку до безпеки щоденного домашнього життя.

Пістряк у „здорових" осіб.

Осередок Викривання Пістряка у Ню Йорку перевів здоровну перевірку 2,111 осіб у віці між 25 і 70 років, з того 799 мужчин і 1312 жінок. Вона включала крім звичайних лікарських оглядин, інструментальні дослідження горла, носа, очей, статевих органів, відходової кишки та різні рентґенівські й лябораторійні процедури. У 27-ми осіб, що не проявляли ніяких ознак злоякісної недуги, знайдено пістряк (рак) тих, чи інших органів, а 295 осіб (14%) мали патологічні зміни, які схильні перемінятись у пістряк (поліпи харчевого проводу, тощо). Крім того викрито 2,765 інших недуг, з яких 65% вимагали лікування. З цього видно, яке величезне значіння мають періодичні лікарські обслідування здорових, на перший погляд, людей, даючи змогу викривати хвороби ще в їх зародку й тим самим успішно їх лікувати.

Протиатомова пілюля

Вже за 4 долярі можна тепер придбати пілюлю, яка, мабуть, зможе охоронити людину перед шкідливим діланням атомової енерґії. Ця пілюля чимала розміром і важить приблизно 50 грамів для особи з вагою 150 фунтів. Вона містить у собі цистеїну, одну з амінових кислот, підставових складників живої тканини. Експерименти зо звірятами (миші, морські свинки) показали, що ця субстанція могла охоронити їх перед смертоносним діланням промінюючої енерґії.

Національна Лябораторія при Комісії Атомової Енерґії поручає цистеїнову пілюлю, як найкращий знаний сьогодні профілактичний засіб проти ділання проміння рентґена й невтронів. Одначе остерігає перед щоденним вживанням цього ліку людьми, які побоюються вибуху атомової бомби кожної хвилини, бо великі дози цистеїни можуть бути дуже шкідливі.

СМІХ — ЦЕ ЗДОРОВ'Я

Садівник зловив хлопця, що крав яблука. Він зганив його, і потім лагідно сказав:

— Знаєш, хлопче, чому я так картаю тебе? Є Хтось, перед ким і я — тільки маленький хробачок. Знаєш, хто це?

— Певно, що знаю! Це ваша жінка.

•

Коли хочете промовляти на параді в пошану вашого „боса", то можете почати свою промову такими словами.

— Китайці вірять, що коли дядько поцілує хлопця після народження в чоло, то він буде мудрець; коли в горло — то він буде співак, коли в коліно — то футболіст і т. д. Як не знаю, де дядько поцілував нашого ювілята, але гадаю, що він обцілував усі частини його тіла.

•

Американський вояк під час війни набрався трохи вошей і зробив таке відкриття:

— Я знаю, — сказав він, і при цьому повів плечима, — чому Наполеона малюють в такій позиції: одну руку тримає він за камізелькою, а другу за плечима.

•

Василь Стефаник, знаний із лаконічної мови своїх творів, пішов якось сам до церкви, бо жінка була хвора і залишилася вдома.

— Про що була сьогодні проповідь, — питає дружина, коли він повернувся з церкви.

— Про гріх.

— І що говорив священик?

— Він проти гріха.

•

Гумористи Микола Понеділок і Іван Керницький — приятелі. Кожний із них ставить вище твори свого товариша, як свої власні. Але одного разу М. Понеділок зробив виїмок.

— Ікер пише краще за мене, але в одному він мені не може дорівняти. Івась не може жувати так кожний сорт гуми, як я це роблю.

•

В англійському парляменті один посол дуже довго говорив. Коло Черчила сидів старий консерватист і звернув на це увагу прем'єра. Черчил негайно щось написав на картці і звелів занести її послові балакунові. Посол зиркнув на картку і в половині речення перервав свою промову.

— Що ви йому написали, що він так негайно закінчив промову? — питався сусід Черчила.

— Я написав йому, що в його штанах непозапинані ґудзики, — відповів Черчил.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

МУЗИЧНА ШКОЛА НА СЕЛІ

(Закінчення зі стор. 3)

наче сон. Праця між ними приносила мені одночасно відпочинок і приємність. Моє помешкання мало вигляд справжньої музичної кляси: скрізь інстументи, на пульті „Школи" Гомана, Кайзера-Мазаса, тощо. Селяни-батьки відносилися до справи з повним довір'ям і надзвичайним зрозумінням і зголошувалися все ще з новими вписами. Було вже 10 учнів, а більше я й не хотів прийняти, бо не ставало часу на те, щоб з кожним відбути індивідуальну лекцію. А все такі, щоб задоволити заклопотаних батьків, рішився я згодом на те, що прийняв усіх, але нововписаних віддав під догляд мого найстаршого учня, того чорнявого хлопчини, сина колишнього дяка; з найменшими він переробляв лекції, а я тільки контролював. Оцей 15-літний хлопець став тоді ніби учителем своїх на 2–3 роки молодших товаришів і товаришок. Гордий на своє завдання, він цілий ранок аж до полудня провадив час на лекціях з молодшими учнями і конче хотів їх дечого навчити, щоб показати також свої „педагогічні" здібності. По кількох місяцях батьки зі свого боку також не забули обов'язку і хлопця матеріяльно винагородили; для нього це було дуже потрібне, бо недостачі в його домі були поважною перешкодою в дальшій його освіті. Подбали також про те, щоб оснувати маленьку музичну бібліотечку для учнів. В урочистій Академії в честь Т. Шевченка наш смичковий квінтет узяв визначну участь, виконуючи низку народних пісень; слухачі нагороджували малих улюбленців ентузіястичними оплесками. Все вказувало на те, що музична справа в Добрвраполі буде далі розвиватися ще краще.

В тому часі зголосилося до нас кілька старших добропільських трубачів, що були у Франції, належали там довший час до оркестр, знали теорію музики й мали власні інструменти. Їх зорганізував я і по кількох місяцях забравсь до комплетування малої оркестри. Репертуар складався спершу, очевидно, з легких в'язанок народних пісень різних авторів, опісля ми готовились до наших виступів — концертів, в програмі яких були такі композиції: Увертюра з оперети „Наталка-Полтавка", „Каліф з Баґдаду", два вальчики Стравса, „На Перськім Ярмарку", „Марш молодих музиків" то що. Все це було виготовлене в доступній обрібці для заавансованих виконавців.

В музичному комплеті ми мали 12 скрипок (в тому 4 дівчатка), альтівка (віола), чельо, контрабас, флет, 2 клярнети, 2 корнети, пузон, тряк-ґель і батерії. Це вже була міньятюра симфонічної оркестри.

Серед таких обставин довелось мені працювати в Добрполі три і пів року. Запримічувалось, що висліди музичного навчання доводили тих селянських дітей до фантастичного захоплення. Кожен з них відносився до своїх музичних занять з неменшим пієтизмом, ніж учні справжньої консерваторії.

Прийшло врешті останнє закінчення шкільного року. Триособове жюрі очолювала п. Софія Гамерська, професорка музичної студії в Бучачі.

По екзаменах і роздачі свідоцтв заявив я присутнім, що мене урядово з Доброполя переносять. Як сьогодні бачу, що в очах малих музиків, недавно ще таких веселих, закрутились сльози, а в мешканні залягла тишина. Одне на одного недовірчиво споглядає, ніби не хоче вірити, чи правду я сказав. І мені було жаль тих дітей. Стільки праці, — а що далі станеться з ними? Може неодин батько подумає: — Зробив нам стільки непотрібного видатку, а сам поїхав?!

Ні, того не було. Згадували мене як найкраще; і діти, й їхні батьки.

Разом з музичною освітою ішла впарі також освіта загальна і всестороння підготовка до культурного життя.

Мої малі музики були учнями середніх шкіл, а найстарший з них, отой чорнявий Корнель Крушельницький — студіював у Вищому Муз. Інституті ім. Лисенка у Львові. Морально й матеріяльно допомагали йому, як талановитому учневі, дир. інституту В. Барвінський, проф. Москвичів і інші, що таким чином дали можність сповнитися відважним мріям сільської дитини.

А хіба в нас мало таких дітей?

Хіба в нас Доброполе одне?

Треба тільки любови до музичної справи й охоти до праці.

І. Поритко

ГРОМАДСЬКА РОБОТА, ЧИ ЗАБАВА У ВІЙСЬКО?

У зв'язку з Другим Делеґатським З'їздом Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, появилась в українській пресі низка статтей і коментарів, в яких автори обговорюють підготову, перебіг і вислід того З'їзду з власним гостро-критичним насвітленням. На цю тему забрав голос теж п. ген. Ѳ. Вишнівський в трьох статтях „Чому?", надрукованих в чч. 24-26 „Українського Прометея".

Завсіди добре, коли спеціяльними справами займаються кваліфіковані фахівці. Так здавалось би і тут: з'їздом б. військовиків займається основно генерал. Проте, у даному випадку вийшло деяке непорозуміння.

Основне те, що Об'єднання б. Вояків Українців в Америці це громадська організація, а в ніякому разі військо, чи військова формація. Отже вимагані Шановним Автором висококваліфіковані старшини на чолі організації абсолютно ні-при-чому, бо рішальним для громадської організації є не колишній військовий ступень кандидата, а його громадсько - організаційний досвід розуміння характеру і цілей організації та бажання і вміння працювати. І громадську організацію колишніх вояків можуть вести й особи, що їх називається „цивілями". Так було і є також у інших народів. Наприклад у Польщі довголітнім головно польських ветеранів був звичайний поручник, хоч міністер у „цивілю", Квятковський, а австрійських комбатантів очолював навіть не старшина, а підстаршина — вістун. І тут, в ЗДА, при виборі керівних органів великої „ветеранської" організації, ніколи не брали під увагу військових ступнів а активних і засужених для організації людей. Подібно діється і в організації американських ветеранів-українців і там теж усі мають однакові членські права й обов'язки та нікому й в голову не приходить братися до командування в громадській організації ветеранів з титулу колишнього військового ступня. Всі ми були колись військовиками, одні професійними, другі резервовими чи добровольчими, — одні (велика більшість) вибрали потім інше звання „цивіля", другі вважають себе далі військовими професіоналістами, але кожний дальший рік віддалює їх від професійного знання та можливостей використання в якійсь збройній силі. Однак усіх їх — колишніх військовиків із різних армій та різних часів — об'єднює сентимент до військового минулого та світогляд, що велику вагу прикладає до війська, об'єднює свідомість потреби плекати цінноці традиції і виконувати певні точно окреслені актуальні завдання, об'єднює їх готовість знову послужити рідній справі, якщо буде для цього змога і вони будуть до цього ще на будь-який лад годитися. І це каже їм творити спільну організацію, але ця організація є громадською і разом з усіма іншими національними громадськими організаціями творить зорганізоване життя усієї української громади в ЗДА. І здається нам, що вже найвищий час розмежувати поняття війська та громадської організації колишніх військовиків і перервати забаву у військо, що для більшости, які продовжують таку забаву (за винятком тих, що дійсно цікавляться далі військовими науками) полягає на говоренні фраз.

Всі ми згідні з тим, що без війська не може бути української держави. Цю правду повинна защеплювати в наших земляків і піддержувати її особливо організація б. військовиків. Цілком правильно, що найбільш пригожим елементом стати кадром української армії у пригожий для цього час — це наймолодші з поміж б. наших військовиків, вояки вже з другої світової війни, які перейшли модерний військовий вишкіл у німецькій і совєтській арміях. Статут ОбВУА дає їм власне змогу належати до цієї організації разом із б. членами колишніх Українських Армій і 2-й Делеґатський З'їзд оточнив це та поглибив. На жаль, в ЗДА настало на комбатанському фронті розпорошення, що про нього стільки вже писалося, і завданням останнього З'їзду, як теж нової Головної Управи, мусіла стати передовсім робота над консолідацією наших комбатантів із різних формацій. Ці заходи розпочалися ще в Німеччині, де було подібне явище, і автор цих рядків брав активно участь, як представник Братства Українських Січових Стрільців, що дало почин до об'єднання в Союзі Українських Ветеранів. Цією справою займалася активно й попередня Головна Управа ОбВУА і вона передала у спадщині свою роботу, підготовану на 2-й Делеґатський З'їзд, також новій Управі.

Для існування духа єдности в громадській організації колишніх військовиків та для почування себе, як в одній родині, зовсім не треба, щоби всі члени походили з тої самої колишньої військової формації, таксамо, як для доброго функціонування праці в організації зовсім неконечне є перебування Головної Управи обов'язково в Ню Йорку. ОбВУА повстало передовсім з кол. Стрілецької Громади в Америці, яка цілістю влилась в нову організацію, і досвід доказав, що колишня часта зміна осідку централі ні трохи не пошкодила організації. *Доказом активности* тієї Стрілецької Громади з її пливким осідком Гол. Управи було зібрання колись тільки в одній збірковій кампанії на Дім Інвалідів у Львові $26,000: Филаделфія була колись столицею молодої американської держави, де й проголошено її незалежність. У Филаделфії був вже колись осідок Стрілецької Громади, що її очолював нинішній голова ОбВУА. А чи перенесення осідку Головної Управи поза Ню Йорк пошкодило організації ОбВУА — про це говоритиме балянс праці нової Гол. Управи, що буде предложений новому, 3-му Делеґатському З'їздові. Покищо видко вже, що ця нова Управа не прийде перед З'їзд з порожніми руками.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

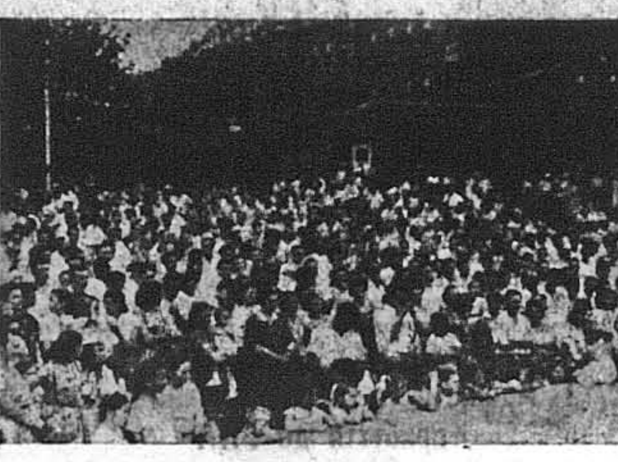
Ню Йорк, Н. Й.

Одна Зустріч

Хочу поділитися своїми враженнями із зустрічі слухачів Української Радіопрограми під кер. п. Петра Мельника в Ню Йорку, яка відбулася дня 19 липня 1953. Хоч короткий час існує програма, але, як бачимо, вона здобула своєю працею велику прихильність в нашому суспільстві. Понад 3,000 слухачів цеї програми прибуло на зустріч добре і вміло зорганізовану, що підтверджують голоси всіх учасників.

На зустрічі треба згадати добру програму — з участю бандуристів п. Ганушевського, гумориста п. М. Понеділка, балетної групи дітей, під кер. п. Семчик. П. Мельник вибрав доброго аранжера такої зустрічі в особі режисера п. Івана Мироновича, який знаменито провадив програмою. Великою атракцією зустрічі було передання дарунків керівником п. Мельником щасливцям цієї зустрічі вартости понад 500 долярів. Дарунки передали реклямовані п. Мельником фірми.

Степан Бульба.

Учасники зустрічі

Елизабет, Н. Дж.

Пам'ять про українських залишенців.

Жертвенність української громади в Елизабет на народні цілі і на допомогу залишенцям в Европі в повоєнних часах була поважна, мимо того, що та громада не є дуже чисельна. Традиційно всі збірки на народні цілі переводить Центральний Комітет Українських Організацій, який вже існує тут понад 20 років, а в останніх роках є також репрезентантом-відділом Українського Конґресового Комітету Америки.

В часі Загальних Річних Зборів Центрального Комітету в Елизабет, що відбулися в дні 15. лютого 1953, при складанні звіту стверджено, що в роках 1947-1952 українська громада в Елизабет через Центральний Комітет Укр. Організацій перевела збірки і вислала слідуючі жертви:

ЗУАДК у Филаделфії одержав $4319.00; УККА в Ню Йорку $5,143.20; Український Католицький Допомоговий Комітет у Стемфорді $100.00; Наукове Т-во ім. Т. Шевченка $94.40; Сироти $75.00; Допомога скитальцям, прибувшим в Елизабет $256.12. — Разом $9,987.72.

В біжучому 1953 р. Центральний Комітет перевів збірку-коляду для українських залишенців в Европі. Зібрану коляду в сумі $800.00 вислано до ЗУАДК-у через УККА в Ню Йорку.

В місяці травні і червні 1953 р. переведено, заходом Центрального Комітету, збірку — писанку для українських залишенців в Европі зібрано $217.00. Збірку переводили члени уряду Центрального Комітету, члени Об'єднання Українців Америки „Самопоміч" і члени Українського Спортового Клюбу „Січ" в Елизабет:

По $10: Слободян Роман, Гриб Іван; по $5: Гнатюк Дамян, Каня Самуїл, Сухорський Михайло, Солтівський Василь, Недошитко Марія і Степан, Федецький Михайло, Дочич Петро, Левчик Іван; по $4: Гусак Лев, Хоркавців Ігнатій; по $3: Голей Пелагія, Зварич Лев, Дяк Петро, Хитра Михайло, Волуйчик Євген, Квас Володимир, Мудрий Іван, Юрчак Теодор; по $2: Лашинюк Василь, Пінковський Мирон, Яворський Володимир, Памінко Іван, Вальніцький Йосиф, Гнатюк Василь, Винарчук Микола, Смит Андрій, Федаш Теодор, Волуйчик Маріян, Луців М., Коритко Іван, Кобасовський Іван, Кіцинюк, Голда Богдан, Ізаник Іван, Попадюк Степан, Гила Павло, Гринищак Михайло, Богонюк Іван, Кей Лев, Майко Осип, Пирожак Андрій, Вайда Іван, Вайда Петро, Вайда Микола, Марич Василь, Мигалик Василь, Стасюк Іван, Думич Василь, Головінський Василь, Магмет Степан, Яськів Роман, Іванців Михайло, Мацковський Володимир, Поливчак Андрій, Слободян Данило, Поливчак Василь, Левицький Роман, Луняк Теодор, Волошинович Микола, Кіценюк Іван; по $1: Стефура Марія, Штабалюк Петро, Боднаренко Павло, Курівчак Євген, Кривокульський Володимир, Мельник Ілько, Гуменний Михайло, Мудра Марія, Купчак Микола, Вальчик Осип, Федун Анна, Макара Володимир, Федишин Р., Хомяк Михайло, Дійчук Василь, Олексій Михайло, Забава Осип, Гнатьо Михайло, Кінащук, Гульник Микита, Богач Степан, Циктор, Заремба Ярослав, Стефура Михайло, Остапчук Петро, Циктор Ілько, Горинь Микола, Дучимінський Василь, Грущак Василь, Юхневіціює Віра, Олекса Олександер, Голда Анна, Зизяк Антін, Личатин Микола, Повонда Василь, Майко Іван, Личатин Іван, Либа Михайло, Процак Михайло; Кравець Михайло $1.50; Кириченко Зеновія 50 ц.

Збірки на окремі листи переводили: Василь Лашинюк, Дам'ян Гнатюк, Василь Солтівський, Лев Гусак, Іван Гриб, Мирон Пінковський, Степан Богач, Михайло Хитра, Євген Волуйчик і Володимир Квас.

Крім того Об'єднання Українців Америки „Самопоміч", відділ в Елизабет, в травні і в червні 1953 р. перевело збірку одягу для українських залишенців у Европі.

Зібрано понад 600 фунтів одягу і обуви і в порозумінні зі ЗУАДК-ом у Филаделфії вислано впрост до представництва ЗУАДК-у у Мюнхені у Німеччині 15 пачок.

Кошти опакування і посилки заплачено з каси з „Самопомочі".

До того ще ОУА „Самопоміч" в Елизабет перевела серед своїх членів і нечленів збірку для хворих залишенців у Европі на листи збіркові одержані від Санітарно-Харитативної Служби у Німеччині.

Зібрано $60, які вислано через Централю „Самопоміч" у Ню Йорку.

В дні 4 липня 1953 р. відбувся похорон заслуженого громадянина Елизабет бл. п. Остапчука Петра. Українська громада своєю численністю вшанувала пам'ять свойого громадянина, який довгі літа працював і брав чинну участь в українських товариствах і організаціях Елизабету.

Був одним з членів-основників Українського Народного Дому, де довгі літа був членом комітету, членом уряду — скарбником і в біжучому році членом Контрольної Комісії.

Понад 25 років був фінансовим секретарем Братства Арх. Михаїла, відділ У. Н. Союзу ч. 142, був членом Центрального Комітету Укр. Організацій в Елизабет довгі роки.

В часі його похорону вшанувана пам'ять покійника збіркою на народні цілі — для українських залишенців в Европі, бо бл. п. Остапчук Петро радо сам жертвував на українські народні цілі і сам допомагав в різних збірках.

Зібрано $64 — і гроші вислано до ЗУАДК-у на допомогу для українських залишенців в Европі через УККА в Ню Йорку.

Пожертви зложили по $2: Гринищак М., Сташко П., Шевчук К., Кандя Е., Остапчук П., Гнатюк Д., Слободян Р., Поливчак А.; по $1: Лабунський М., Морич, Адамчук, Остапчук А., Остапчук Е., Коєнтів, Яблонський, Гульник М., Ґавловський С., Ґавловський Т., Яцків С., Корчак Н., Маркович А., Поливчак А., Яворська, Луняк Т., Гила П., Левицький Р., Красновський Я., Маркович М., Лабунський, Пограничний С., Ґлух С., Горинь М., Яворський, Пилат П., Пилат І., Луців М., Урбан І., Фортуна Ф., Ґалаган М., Закурек Н., Ґенова П., Шина, Шина Ф., Візвик, Візвик А., Виш, Співач, Ниш, Рокодач, Матлош, Василюк, Ласир, Дич Н., Шира, Ґиґенс. Решту дрібними. — Разом $64.

В неділю, 5. липня 1953 з нагоди хрестин сина Богдана-Ігоря в п. Василя і Марії Головінських присутні гості зложили на допомогу українським залишенцям в Европі $26. Гроші передано до Центрального Комітету Укр. Організацій в Елизабет, який переслав їх до ЗУАДК-у у Филаделфії через УККА в Ню Йорку.

Зглобіцкі Роман $8; по $5: Гриб Іван, Мацьона Михайло; по $3; Головінський Василь, Мек Конлей; по $1: Вацлавів Михайло, Каша Семен. — Разом $26.

При тому треба підчеркнути, що п. Зглобіцкі Роман хоч по національности поляк дав радо на українських скитальців, бо до них відчуває прихильність за це, що вони отвирають очі світові, хто є комуністи і що несе комунізм зі собою для світу — загладу.

Разом зібрано в Елизабет в 1953 понад $1,100. За Центральний Комітет Українських Організацій в Елизабет:

Дамян Гнатюк, предсідник,
Іван Гриб, скарбник,
Михайло Хитра, фін. секр.

Як чорна, арктична ніч...

(Закінчення зі стор. 2.)

ром після приходу Гітлера до влади та вистріляння їх разом з їхніми жінками? Чи відомий денебудь у світі, так добре знаний у Совєтах страх не вилізти занадто високо по драбині совєтської кар'єри — а дістся це там випадково, часто без відома і навіть проти волі смертників, що їх запротеґує хтось із совєтських вельмож з невідомих причин, — бо кар'єра в Совєтах рівнозначна з заповіддю скоршої чи пізнішої загибелі!

Сила демократичної системи полягає в яскравому противенстві до системи тоталітарної — в явності всіх дій та в прилюдній контролі всього того, що діється в державному апараті. Американська демократія іде ще далі і проголошує речі, які в інших демократичних державах признані як військова тайна і тому промовчувані в пресі задля безпеки країни: розміщення ґарнізонів у краю, військових і летунських баз, крайових і закордонних, час і місце висилки військових транспортів за море, досліди з новими родами зброї і т. д., — все те, про що читаємо у щоденній американській пресі. Може це зле, може тієї свободи забагато, коли ворог жадібно виловлює кожну новинку, щоб із неї кувати підступну зброю. Може військовим чинникам слід було б обмежити свободу оприлюднювання всього, чим цікавиться преса, як новинкою, але ж дістся це з освяченого принципу — явности всього державного життя і права громадянина знати, що діється в державі, яка існує завдяки його зусиллям і його податкам. Вільні вибори, вільна аґітація, вільне суперництво ідей, свобода преси, свобода говореного слова і право на сторожі законних меж та явні суди з правом оборони та відклику від присуду, відповідальність парляментарних послів перед виборцями й уряду перед законодатними палатами, конечність тісної співпраці державної екзекутиви — президента, уряду — з законодатними установами, конечність рахуватися з публічною опінією, як із волею народу, і періодична перевірка тієї волі у щораз нових повних та доповняючих виборах — це система, яка з усіх існуючих в історії людства систем виявилась найкращою і найтривкішою з погляду пошани до людини та індивідуального людського щастя.

Хто нині тямить уже, що комунізм народився з соціяльно-економічних теорій про справедливий розподіл земних дібр та про рівність всіх людей, однаково створених на образ і подобу Вожу?! Хто думає нині про ці теорії, про капітал Маркса, про палкі дебати російських соціялістів на вигнанні за царського режиму? Це все далекі й архівальні речі. Актуальною є єдність, створена комуністичним режимом, дійсність, у якій затратилася вартість людини і пошана до людини, і де всі найважливіші справи вирішується в пітьмі темнішій від полярної ночі.

Український Літературно Мистецький Клюб
Ню Йорк, 149, 2-а Ев.

Управа Літературно - Мистецького Клюбу у Ню Йорку на своєму першому післявакаційному засіданні 10-го серпня ц. р. вирішила низку справ, зв'язаних із новим сезоном. Відкриття нового сезону відбудеться в п'ятницю 4-го вересня в год. 7.30 увечорі в домівці ЛМКлюбу, 149 число при 2-й Евеню. На програму зложаться сольоспів і дуети, фортепіянова точка й читання гуморесок. Літературно-музична програма попередить чайний вечір у горішній залі, що її Управа причепурює новими інвестиціями вартости кількасот долярів. — Поза домівкою Л. М. Клюбу відбудуться в жовтні ц. р. дві імпрези: в неділю 11-го жовтня (а не в суботу, 10-го, як подано було помилково) відбудеться IV. Великий Літературно - Мистецький Ярмарок, з усіми новими виконавцями й цілком новою програмою, та в суботу 24-го жовтня концерт відомого баритона М. Мінського, що співатиме твори трьох чільних сучасних українських композиторів. Обидві імпрези, — у залі „Фешен Інституту".

Померла Ф. Р. Лайвсей—поетка й приятелька українців

Торонто. — Дня 28 липня ц. р. не стало між живими Флоренц Р. Лайвсей, відомої канадійської поетеси, журналістки і перекладачки українських літературних творів англійською мовою. Нещасливий випадок був причиною її смерти. Їхала вона автобусом з містечка Ґримсі до Торонта і, висідаючи з автобуса, поховзнулася й упала. Цей нещасливий припадок загнав її до лікарні, де вона й померла, маючи за собою 78 років трудолюбивого життя.

З покійною відійшла в могилу шляхетна людина, яка навіть і тоді, коли світ був найбільше глухий до українських змагань, зацікавилася, завдяки знайомству з деякими чільними українцями (покійний Павло Крат, Іван Бодруґ, адв. Теодор Гуменюк та інші) українською справою, а зокрема українською літературою. Вона належала до тих перших, що навчилася української мови та пробувала свого літературного хисту в перекладах творів з української літератури англійською. Багато часу присвятила вона на переклади цілої низки вибраних українських народних пісень і дум, творів Шевченка й інших поетів, які вийшли окремою книжкою п. н. „Пісні України".

До більшого осягу на перекладницькому полі належить її переклад повісти Основ'яненка „Маруся", яка вийшла окремою книжкою і знайшла собі багато читачів.

В останніх роках свого життя вона працювала над більшою антологією української поезії та над перекладом „Лісової пісні" Лесі Українки. Антологія була готова до друку, але, на превеликий жаль, не знайшовся видавець, що готовий був ризикувати друком українських поезій. Чи покійна закінчила переклад „Лісової пісні" — невідомо. Про це, мабуть, довідаємося аж тоді, коли буде проголошена її літературна спадщина.

В особі покійної Флоренс Лайвсей українці втратили велику приятельку, що зацікавилася їхньою культурою, зрозуміла й оцінила її та бажала познайомити з нею ширший круг канадійського англомовного світу. Її переклади не були під літературним оглядом блискучі, бо вона звертала більшу увагу на вартість тексту, як на літературну форму. Найкращим вийшов переклад Основ'яненкової „Марусі".

Її ім'я буде записане золотими буквами в історії канадійських українців та в історії української культури.

„Український Фармер"

З наукових конференцій УВАН у ЗДА

Доповідь проф. К. Менґес (Колумбійський Університет) на тему: „Половецько- слов'янські відносини".

Професор К. Менґес заплянував прочитати на конференціях УВАН цикль лекцій з історії заселення України в стародавні часи. Перша з лекцій цього циклю відбулась в 1951-52 академічному році, а друга — в 1952-53 (26 квітня 1953 р.). Перша з лекцій зачепила питання взаємовідносин тюркського світу і України-Руси до XIII. сторіччя, друга лекція, що була продовженням першої, була доведена до кінця половецького періоду, висвітливши важливі проблеми раннього заселення України. Доповідач підкреслив, що вплив половців мало висвітлений в історії України та ще майже не досліджений, а тепер більшість цих матеріялів недоступна для дослідників. Доводиться вживати методи посереднього вивчення історії.

Значення половецького періоду у формуванні населення України, певні впливи половецької культури, тощо, цікаві не тільки для історії України, але й для світової історії. Доповідач подав ряд цікавих прикладів заселення окремих місць України.

Доповідач заявив, що в наступній доповіді він плянує подати матеріял до слідуючого періоду заселення України. Він пропонував би створити при УВАН спеціяльну комісію, яка б підсумувала матеріяли до заселення України, що дотепер систематизовані. Ці матеріяли варті опублікування, бо вони становлять великий інтерес і для українських дослідників і для всіх, хто працює в галузі світової історії.

Малий фейлетон

ПРО ПРОФЕСОРА І РАКА

(Казка на здогад дорослим дітям)

Є така німецька казка про рака і професора:

Жив собі та був мудрий професор. Усе своє життя працював він над різними науковими дослідами. Вивчав жуків, тарганів, мух. Відривав їм лапки, ніжки і оглядав з усіх боків. Аж одного разу зацікавився також раками. „Яка — подумав він собі — існує залежність між людськими бажаннями і рачачим свистом? От, кажуть люди, що в кожного сповниться всяке задумане ним бажання, як рак на горі свисне! Алеж ніхто ніколи не чув, як рак свистить..."

І заходився німецький учений професор коло раків. Зачинився в своїй ляборатрії, що на горі — там їв, там і спав. А йому у вікно подавали сусіди великими кошиками живих раків, що їх ловили для нього в ставку. І він над ними трудився. Не знати, скільки перейшло їх через професорові руки — і маленьких і великих.

Хоч як старався професор, а ніяк не міг добитися, щоб рак свиснув.

Минув рік, минуло два, три, десять... Професор посивів і згорбився, а біля його ляборатрії вже височіла, як ожеред соломи, купа рачачого лушпиння.

Та от нарешті настав день і побачив урадуваний професор, що його многолітня праця їближається до щасливого кінця. Всі ознаки свідчили про те, що в своїх дослідах став він на правильну стежку — і ось-ось свисне в нього рак у скляній посудині.

І тоді закликав професор до себе сусідів і сказав їм таке:

—Біжіть у містечко і біжіть також по всіх селах та хуторах і кажіть усім добрим людям ,що б негайно ж загадував собі усяк яке тільки може придумати бажання, бо рак у мене ось-ось свисне. Я думаю, що ще навіть і сонце не зайде, як бажання кожного може здійснитися.

Чимтьху побігли сусіди до містечка і до всіх навколишніх сіл та хуторів і сказали всім добрим людям, щоб усяк загадував собі будь-яке бажання, бо в професоровій ляборатрії на горі рак ось-ось свисне.

І справді, ще сонце було на коцюбу від ляборатрії, як тоненько свиснув у скляній посудині в ляборатрії рак. Він собі свиснув, задрав клешні догори і здох. А професор, радий, що ущасливив усіх людей околиці своєю працею, вперше за довгі роки вийшов надвір і на повні груди дихнув свіжим повітрям.

А потім пішов у містечко, а з містечка по всіх довколишніх хуторах та селах і розпитував кожного, хто що загадував, коли рак мав свиснути. Він думав побачити всіх щасливими й веселими. Але всі, кого він не питав — плакали або лаяли професора, бо кожний, зачувши вістку про те, що рак має свиснути — нічого не вспів побажати ні собі, ні своїм близьким, ні навіть своєму селу чи хуторові. Всі думали-думали, що б його побажати, аж рак уже й свиснув!

Тільки знайшов у містечку професор одного вояка, зовсім задоволеного, що таки успів загадати собі бажання до смаку. Довідавшись, що рак має свиснути, він зразу ж глянув на свого суворого командира, якого дуже не любив, і подумав: „А щоб ти тріснув!" — і командир тут же на очах в усіх вояків тріснув.

І ще знайшов професор на далекому хуторі маленьку дівчинку, яка вспіла була загадати собі бажання, щоб мама подарувала їй нову ляльку, замість тої, яку вона загубила. І мама тут же подарувала їй прегарну нову ляльку.

Зрештою, давню німецьку казку про рака й професора ми може б і не пригадували, якби не пригадалась вона нам сама. А вже ми пригадуємо її всім нашим громадським та політичним організаціям, товариствам і представництвам, щоб всі ці наші громадські та політичні організації, товариства та представництва не забували за біжучими громадськими та політичними, дуже важливими, справами, що рак на горі ось-ось свисне. І що сповниться найбільше бажання кожного, якщо успіє він до цього приготовитись.

Щоб не прийшлося в останню хвилину побажати собі ляльку або — щоб тріснув голова котроїсь з конкуруючих організацій.

А рак таки свисне!

С. Тобакко.

● РОЗШУКИ ●

Андрія ДВОРАКІВСЬКОГО з села Іванчани, пов. Збараж, воєвідство Тернопіль, пошукує **Стефанія Бак**, з дому **Нагірна**, а з родини **Хома**. Прошу дати вістку на адресу:

S. BAK
6115 Georgia, Detroit 11, Mich.

Кол. секр. УГА-УТГІ, **О. Козловський** просить всіх **абсольвентів УГА-УТГІ**, що ще не нав'язали з ним контакту з метою допомоги в збиранню матеріялів для альманаху, подати свої адреси, зглядно надіслати свої світлини до альбому. Адресувати: **Aleksij Kozlowsky, 74 Perkins St., New Haven, Conn.**

● НА ПРОДАЖ ●

З причини старости змушений продати дуже добру ФАРМУ зі всім інвентарем.

88 акрів землі і 6 акрів ліса до зрубу, будинок мешкальний — 7 кімнат. Хліви і стодола. Все в дуже добрім стані. 27 голов ялівнику і 19 коров дійних доброго ґатунку. Машинерія і трактор майже нові. Більше як 1000 курей доброго ґатунку. Ціна $20,000. Знаменита нагода для української родини, бо положення цієї фарми веселе. Лише 5 мінут до міста Owego, N.Y. По ближчі інформації писати на фарму:

MATHEY KRAWEC
R. D. 2, Owego, N. Y.

ВИГЛЯДИ НА ЗАРОБІТКИ В КАНАДІ

Рік тому канадійські працедавці були схильні до обережних оцінок біжучих запотребувань на робітну силу, хоча в тому часі в економіці панувало пожвавлення. Бо будівельні роботи йшли звільна, кредитові обмеження було знесено, податки, наложені на різні предмети, знесено, але споживча промисловість заповнила маґазини своїми продуктами і не можна було передбачати великого запотребування на робітну силу. Підприємства, які продукують оборонні матеріяли, передбачали збільшення продукції і затруднення багатьох людей, але все ще мали багато технічних проблем до розв'язання, поки могли розпочати виробництво на весь розмах. Тоді було мало даних твердити, що Канада вступає в період виробництва та поширення затруднення, що тепер — майже після року тривання — продовжується.

Цього року споживча промисловість і її доставці мають добрий збут на свої товари у зв'язку з незміненим заінтересованням покупців, а пожвавлення в бідівельній ділянці надалі є високе. Федеральне міністерство праці повідомляє, що без уваги на фактичне сповільнення темпу поширювання продукції й продажу, майже всі галузі споживчої промисловости мають більше праці як минулого року. Той високий рівень затруднення і продукції повинен втриматися в більшості з них і в осінніх місяцях.

Видатки на оборну будуть правдоподібно такі ж, як і в 1952 р., але — як твердить міністерство праці — вони вже не матимуть такого значеня для економіки.

Однак, на відтинку будівельному (мешканеві будинки, торговельні, фінансові й комерційні підприємства) — є досить великі залеглості, а тому є підстави сподіватись в наступних місяцях великого будівельного пожвавлення. Започаткованих в трьох перших місяцях ц. р. будов було на 64% більше, ніж у тому ж часні 1952 р. Отже слід сподіватися збільшення попиту на будівельних робітників — особливо в міських районах.

Розбудова і використання земних багатств також вимагатиме в наступних місяцях великого числа робітників. Зокрема, потребуватиме їх будова гідроелектрівень в Бритійській Колюмбії, Манітобі, Онтаріо і Квебеку. Будова залізниць і осель в околиці копалень алюмінію в Брит. Колюмбії та розбудова копалень залізної руди Квебек-Лябрадор теж висунуть великі запотребовання на робітну силу — кваліфіковану і некваліфіковану. В дальших сільських районах будуть потрібні робітники на будівельну роботу в зв'язку з видобуванням нафти та земного газу.

„Канадійська Сцена".

В КАНАДІ СТАЄ ТЕПЛІШЕ

У північній півкулі стає щораз тепліше і ця зміна в циклі погоди може мати велике економічне значення для Канади й Европи. Такий погляд висловив д-р Б. М. Кюрі, голова департаменту фізики в Саскачеванському університеті. Він відмітив, що за ост. 50 років занотовано постійне зростання температури і, на його думку, це є початок довгого періоду змін.

Якщо температура підвищуватиметься впродовж довгого періоду, то, на думку д-ра Кюрі, в Канаді та Европі відзискається мільйони акрів землі для хліборобства, ріка Сен Лоренс, Великі Озера і Гадсонська затока будуть відкриті для судноплавства цілий рік, а водночас буде можливо більше використовувати земні багатства північної Канади.

„Канадійська Сцена".

● 3.000 східньо-німецьких селян, що втекли були на захід, вернулися до своїх колишніх сел, сподіваючись кращих умовин життя після заповідженої комуністами нової хліборобської політики. А проте, від 15 червня до 5-го серпня втекло на захід із Східньої Німеччини ще 5.000 осіб.

Виявлено існування цілком дикого індіянського племени

Ню Йорк. — Заступник директора Природничого музею в Ню Йорку сповістив про надзвичайні висліди праці відомого антрополога і редактора Природничого журналу, д-ра Едварда Веєра, який повернувся з центральної Бразилії, де досліджував життя індіянських племен, які досі цілком не мали змоги зустрінутися з цивілізацією. До цих племен досі білі дослідники не мали змоги продістатися з огляду на вороже ставлення диких. Д-р Веєр привіз з собою численні світлини з життя індіян і твердить, що вони перебувають на рівні культури кам'яного віку, не вживають одежі і задовольняються найпростішими господарськими знаряддями. Одночасно вони мають низку подивугідних винаходів, що допомагають їм порушуватись в диких теренах і переборювати природу.

Чи буде змінена американська політика на Сході?

Не є виключене, що прихід адмірала Радфорда на становище шефа об'єднаних штабів американських збройних сил вплине на зміну американської далекосхідньої політики — твердить кореспондент „Ню Йорк Таймсу" із Токіо, Джемс Рестон. Адмірал Радфорд, мовляв, був відомий на всьому Далекому Сході вже раніше, як рішучий прихильник здвигнення сили Далекого Сходу проти комуністичної небезпеки, головно як прихильник відбудови збройних сил Японії у союзі з Америкою. Американський кореспондент сподівається, що після підписання миру в Кореї — якщо вдалося б це зробити — американська політика на Далекому Сході не стане слабшою, а навпаки: треба сподіватися дальшої допомоги націоналістам на Формозі оборонною та зачіпною зброєю від Америки. Адм. Радфорд віддавна приготовляється до створення нових американських баз на той час, коли американські війська залишать Японію.

Г. Адоніс буде заарештований після прибуття до ЗДА

Трентон, Н. Дж. — На одному з кораблів Голляндсько-американської лінії, що прибуде наступного тижня до Гобокену, знаходиться й відомий Геральд Дж. Адоніс. Він, мавши конфлікт з правом, залишив був країну, але, не знайшовши притулку в европейських країнах, повертається до ЗДА, де буде відповідати за контакт з злочинним світом і неправними доходами з підозрілих джерел.

Кашмірська криза непокоїть Пакістан

Карачі, Пакістан. — Димісія й арештування прем'єра Кашміру, шейха Абдуллаха, на приказ 22-літнього князя Карана Сінґа, викликали голосний відгук однаково в Пакістані, як і Індії. Прем'єр Пакістану, Могаммед Алі, звернувся до прем'єра Індії Неру, щоб скликати негайну конференцію у справі долі Кашміру, оспорюваної території між цими двома державами. Оливи до вогню доліло вбивство двох могаммеданських поліціянтів у Срінаґарі, столиці Кашміру, у вуличних демонстраціях, що вибухли у зв'язку з вищезгаданою кризою. У стоиці могаммеданського Пакістану Карачі відбулися з приводу того вбивства демонстрації, що спаралізували весь міський рух. Кашмір має 4 мільйони переважно могаммеданського населення. Індійський прем'єр Неру проголосив заяву, що події в Кашмірі є внутрішньою справою тієї держави і що він уважає арештування Абдуллаха тимчасовим. Так само заявився в цій справі американський амбасадор Дж. Аллен в Індії, що, мовляв, Америка рішуче не вмішувалась у внутрішню політику в Кашмірі і що вона зацікавлена тільки у мировій полагоді спорів між Пакістаном та Індією. Індійська преса заки-

Комуністці загрожує відібрання громадянства

Вашинґтон. — Департамент справедливости сповістив, що перед федеральним дистриктовим судом розпочнеться процес відібрання громадянства („денатуралізації") проти сорокатрилітньої мешканки Бруклину, Софії Ґерсон. Вияснено, що С. Ґерсон винна у кривоприсязі, коли запевняла, що не належала до підривної організації й одночасно присягала, що ніколи не була заарештована. В дійсності ж вона була членом комуністичної партії й дружиною визначного комуністичного діяча. Прибула вона до ЗДА в 1922 році з „російської України" під прізвищем Соні Мільман. Від висліду процесу залежить можливість пізнішого її депортування.

П'ЯТИРІЧЧЯ ВТЕЧІ О. КАСЕНКИНОЇ

Нюйоркська преса зацікавилася особою пані Оксани Касенкиної, яка п'ять років тому, вискочила з вікна третього поверху совєтського консуляту. Оксана Касенкина, що має тепер 57 років, утримується з доходів за свою книжку, свої образи й на приватні допомоги. Вона залюбки читає біблію, заявляє, що не належить до жадної церкви й, хоч приєдналась до греко-католицької парафії на 7-мій вул., проте почуває себе православною, але не належить до російської православної церкви в Ню Йорку, бо там добачає просякання комуністів. Почуває себе американкою і не хоче належати до жадної еміґраційної партії. З американських партій має симпатії до республіканців. Вважає, що зі зміною уряду в Москві, нічого не змінилося, бо Малєнков учень Сталіна.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — 397 Відділ повідомляє своїх членів, що побір вкладок відбудеться в суботу, 15. серпня, від 7:30-8-ої ввечорі і в неділю, 16-го, від 12-2 дня. Просимо довгуючих вирівняти залеглості. — Олена Штогрин, секр.

AMBRIDGE, PA. — Monthly meeting of the U.N.A. St. Basil Br. 161 will be held Saturday, Aug. 15, at 7 P.M., at the Lodge Hall, 606 Glenwood Ave. All members are urged to attend. — Ch. Koodrich, Rec. Sec'y.

СКРЕНТОН, ПА. — Тов. „Над Збруча", від. 280, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, о год. 2. по пол., в Укр. Гор. Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Пригадується довгуючим членам, щоб постаралися поплатити свої належитості найдальше до 25-го. — О. Запоточний, Р. Рубльовський.

ПАСАЙК, Н. ДЖ. — Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. червня, о год. 2. по пол., в У. Н. Домі, 237 Hope Ave. Просимо всіх членів прийти, бо буде звіт з пікніку і інші важні справи. За білети обов'язково треба розрахуватися до неділі, 16. червня. — В. Марущак, рек. секр.

РАРІТАН, Н. ДЖ. — Повідомляється членів Бр. св. Арх. Михаїла, від. 332, що місячні збори відбудуться в суботу, 15. серпня, о год. 7:30 ввечорі, в У. Н. Домі, 10 Колфакс вул. Проситься всіх членів прийти на збори. — М. Сірман, рек. секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Тов. Запорозька Січ, від. 342, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, о год. 2. по пол., в церковній залі на Roosevelt Ave. Просимо всіх членів прийти на збори. — Г. Волянський, предс.; Н. Кіра, кас.; І. Маркович, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. — Управа Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, 482 Main St., просить усіх членів, українську громаду і Ветеранів на збори, де будуть справи пікніку. Збори відбудуться в суботу, 15. серпня, о год. 7:30. — І. Вирний, секр.

ВІЛКС-ВЕРІ, ПА. — Місячні збори Бр. св. о. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 16. серпня, зараз по Сл. Божій, в парафіяльній залі. Проситься довгуючих членів прийти та вирівняти свої залеглості. — Уряд.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Сестр. Благовіщення, від. 125, повідомляє членів, що збори відбудуться в понеділок, 17. серпня, о год. 7:30 ввечір, в „Союзовім Домі" при 845 N. Western Ave. Проситься членів прийти на означений час. — А. Шиян, предс.; П. Яворська, кас.; І. Подола, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Місячні збори Бр. св. Юрія, від. 239, відбудуться в суботу, 15. серпня, о год. 7. ввечорі. Віжучі справи буде полагоджувати секретар від год. 5:30. Повідомляємо усіх довгуючих членів, що коли не заплатять своїх членських вкладок до суботи — будуть суспендовані. Старих членів просимо відібрати свої чеки на дивіденду та відбути нараду в справі каси хворих. — Уряд.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тимсамим і співвласниками 14-ти мільйонового майна організації!

ТАРЗАН, ч. 3126. Слава вря тувала.

Ходи ближче!, — сказав Тарзан. — Твоя стріла звідтам не трапить у моє серце.

— Хто ти, що говориш мовою ютанґів?, — питався Орандо. — І чому ти хочеш вмерти?

— Тарзан від мавп не має бажання вмерти, але через те, що ти збираєшся мене вбити так, щоб перша твоя стріла пробила моє серце!

— Тарзан від мавп!, крикнув Орандо. — Багато дивних історій оповідають про Тарзана. Він не сміє згинути з моєї руки!